

บทที่ 4

เบื้องหลังการส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมบูรณะและฟื้นฟูอิรัก

หลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ญี่ปุ่นมีนโยบายต่างประเทศ รวมทั้งนโยบายด้านความมั่นคงตามแนวทางของสหรัฐอเมริกาโดยตลอด ทั้งนี้การที่มาตรา 9 ในรัฐธรรมนูญที่ระบุถึงการไม่มีการจัดตั้งกองทัพญี่ปุ่น ส่งผลให้ญี่ปุ่นต้องพึ่งพาสหรัฐอเมริกาด้านความมั่นคง โดยการยอมให้สหรัฐอเมริกาเข้ามาดำเนินการตั้งฐานทัพในญี่ปุ่น ภายใต้สนธิสัญญาความมั่นคงญี่ปุ่น-สหรัฐ จากผลของสนธิสัญญาดังกล่าวส่งผลให้สหรัฐอเมริกามีอิทธิพลต่อนโยบายต่างประเทศ และนโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่น ข้อเรียกร้องต่างๆ ของสหรัฐอเมริกา นั้นทำให้ญี่ปุ่นดำเนินการตามข้อเรียกร้อง และการที่สหรัฐสามารถยึดครองอิรักได้นั้นทำให้สหรัฐใช้น้ำมันเป็นอาวุธเพื่อควบคุมประเทศที่มีความต้องการบริโภคน้ำมันสูงอย่างญี่ปุ่นให้ดำเนินการตามคำเรียกร้องของสหรัฐได้

การที่ญี่ปุ่นส่งกองกำลังป้องกันตนเองไปยังอิรักนั้น มีความแตกต่างจากครั้งที่ส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกไปปฏิบัติการรักษาสันติภาพในกัมพูชาปี 1992 อยู่ 2 ประการคือ

1. สถานการณ์ในอิรักแม้จะยุติการโจมตี แต่ยังคงมีการลอบโจมตีเป็นระยะ จึงถือได้ว่าเป็นการส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกไปยังพื้นที่ที่มีการสู้รบ
2. กองกำลังป้องกันตนเองที่ไปปฏิบัติการในอิรักนั้นไม่ได้เป็นไปตามข้อเรียกร้องของสหประชาชาติ ซึ่งต่างจากการรักษาสันติภาพในกัมพูชาในปี 1992

ประเทศต่าง ๆ ที่เข้าร่วมในการบูรณะและฟื้นฟูอิรักต่างมีผลประโยชน์แอบแฝงของตน ตัวอย่างเช่น สำนักข่าวบีบีซี ของอังกฤษรายงานว่า ออสเตรเลีย ได้มีการประกาศยอมรับว่า ที่เข้าร่วมสงครามเพราะต้องการส่วนแบ่งครอบครองทรัพยากรน้ำมันในประเทศอิรัก

ไทย ส่งกองกำลังเฉพาะกิจที่ 976 ด้วยเหตุผลทางมนุษยธรรม แต่จุดประสงค์ก็เพื่อผลประโยชน์ร่วมจากความร่วมมือด้านความมั่นคง และการรักษาผลประโยชน์ระหว่างไทยกับประเทศพันธมิตรเอาไว้ รวมถึงผลประโยชน์ในอิรักในอนาคตหลังการถอยถอนอำนาจและเหตุการณ์สงบแล้ว อีกทั้งไทยต้องพึ่งสหรัฐอเมริกาทางด้านการค้า และการลงทุนของไทยถึงแม้ว่าไทยจะไม่เห็นด้วยกับการทำสงครามรุกรานในครั้งนี้ แต่ไทยก็ต้องรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับสหรัฐอเมริกาเอาไว้ โดยให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา (ไชยวัฒน์ คำชู, 2547)

ญี่ปุ่นก็เป็นประเทศหนึ่งที่เกี่ยวข้องในการบูรณะและฟื้นฟูอิรักด้วยเหตุผลด้านมนุษยธรรม และการส่งกองกำลังป้องกันตนเองไปในครั้งนี้ก็เป็นการยืนยันในความเป็นพันธมิตรที่ดีของสหรัฐอเมริกา เนื่องจากภัยคุกคามต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับญี่ปุ่นทำให้ญี่ปุ่นจำเป็นต้องเข้าร่วมในการฟื้นฟูอิรักเพื่อประโยชน์ในการดึงสหรัฐอเมริกาเข้าช่วยเหลือ ได้แก่

4.1 ความกังวลจากภัยคุกคามจากเอเชียตะวันออก

4.1.1 เกาหลีเหนือ

ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับคาบสมุทรเกาหลีไม่ราบรื่นมาโดยตลอด ทั้งนี้ด้วยเหตุผลหลายประการตั้งแต่การที่บุกเข้าไปรุกรานบริเวณคาบสมุทรเกาหลีอยู่บ่อยครั้งในอดีต เช่น สมัยเมจิ (1868-1912) เกาหลีดำเนินนโยบายปิดประเทศไม่ยอมคบค้ากับญี่ปุ่น แต่ญี่ปุ่นกลับบังคับให้เกาหลีเปิดประเทศพร้อมกับบุกเข้าไปในเกาหลี และได้เกาหลีเป็นเมืองขึ้นในปี 1910 หลังจากนั้นญี่ปุ่นดำเนินนโยบายให้คนเกาหลีเรียนและใช้ภาษาญี่ปุ่น เปลี่ยนการตั้งชื่อคนเกาหลีเป็นตั้งชื่อแบบญี่ปุ่น ผู้ที่ต่อต้านญี่ปุ่นจะได้รับการลงโทษอย่างรุนแรง เป็นต้น หลังสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามคาบสมุทรเกาหลีจึงหลุดพ้นจากการเป็นเมืองขึ้นของญี่ปุ่น

ในช่วงสงครามเย็นนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นต่อเกาหลีเหนือมีลักษณะที่เรียกว่า “นโยบายเกาหลีเดียว” (One Korea Policy) คือญี่ปุ่นสร้างความสัมพันธ์กับรัฐบาลเกาหลีใต้เพียงรัฐบาลเดียว ประกอบกับต้องดำเนินนโยบายปิดล้อมประเทศคอมมิวนิสต์ตามสหรัฐอเมริกาจึงทำให้ญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ในปี 1953 เกาหลีเหนือเริ่มติดต่อกับญี่ปุ่นอย่างไม่เป็นทางการโดยการเชิญตัวแทนจากญี่ปุ่นไปเยือน ซึ่งญี่ปุ่นก็ได้ตอบรับคำเชิญนั้น ปี 1956 หลังจากประสบความสำเร็จในการทำข้อตกลงการค้าระหว่างกัน มูลค่าทางการค้าของทั้งสองประเทศก็เพิ่มขึ้น ซึ่งในช่วงนี้แม้ญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือจะมีความสัมพันธ์ต่อกัน แต่ก็แค่ด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมอย่างไม่เป็นทางการ เพราะภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการค้าเอง จึงเรียกว่า “การทูตระดับประชาชน” (People's diplomacy) ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันนี้จะเป็นการปูทางไปสู่ความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการในทุก ๆ ด้าน

ในช่วงทศวรรษที่ 1960 รัฐบาลญี่ปุ่นยอมให้มีการค้าโดยตรงกับเกาหลีเหนือขึ้นอย่างเป็นทางการ แต่ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศได้ชะงักลงในช่วงกลางทศวรรษ เมื่อรัฐบาลญี่ปุ่นลงนามสถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับเกาหลีใต้ในปี 1965 ซึ่งในสนธิสัญญานี้ญี่ปุ่นให้การรับรองว่ารัฐบาลเกาหลีใต้เป็นรัฐบาลที่ชอบธรรมตามกฎหมายเพียงรัฐบาลเดียว ทำให้เกาหลีเหนือไม่พอใจมาก มูลค่าการค้าระหว่างสองประเทศในช่วงดังกล่าวจึงลดลง แต่ก็

ระยะสั้น ๆ เพราะเศรษฐกิจในเกาหลีเหนืออยู่ในสภาพที่ย่ำแย่ จึงต้องการความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ดังนั้นญี่ปุ่นและเกาหลีเหนือจึงทำการค้ากันต่อไป ในปี 1972 หลังจากญี่ปุ่นสถาปนาความสัมพันธ์กับจีน เกาหลีเหนือได้เริ่มปรับความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นอีกครั้ง เพราะเกาหลีเหนือคาดว่าญี่ปุ่นจะหันมาปรับความสัมพันธ์กับตนแน่นอน แต่ญี่ปุ่นยังคงยึดนโยบายแยกการเมืองออกจากการค้าต่อไป รัฐบาลญี่ปุ่นในขณะนั้น ได้สนับสนุนและส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ โดยการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสนับสนุนด้านอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ด้านการทูต นอกจากนี้ยังลงนามในข้อตกลงทางการค้า และการแลกเปลี่ยนนักกีฬา นักวิชาการ และสื่อมวลชนระหว่างกัน และที่สำคัญที่สุดคือ ญี่ปุ่นเริ่มผ่อนผันวีซ่ากลับประเทศให้แก่ชาวเกาหลี ยอมให้ชาวเกาหลีเหนือเข้าญี่ปุ่น และอนุมัติเงินกู้ยืมผ่านธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า ในปี 1989 นายโนบรุ ทาเคชิตะ (Noboru Takeshita) นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นแสดงความต้องการที่จะปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือและกล่าวขอโทษอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศดีขึ้นอีกครั้งหลังจากตกต่ำในยุคนายกรัฐมนตรีนาคาโซเนที่มีแนวคิดที่ต่อต้านเกาหลีเหนือ

หลังจากยุคสงครามเย็นญี่ปุ่นยังคงพยายามที่จะมีการเจรจาปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือต่อไป เดือนมกราคม ปี 1991 รัฐบาลญี่ปุ่นประกาศหลักการพื้นฐาน 4 ประการเพื่อเป็นแนวทางในการสถาปนาความสัมพันธ์ขึ้นปกติกับเกาหลีเหนือ คือ

1. การเจรจามีเพื่อสร้างสันติภาพและความมั่นคงบนคาบสมุทรเกาหลี
2. การสถาปนาความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือจะต้องไม่กระทบความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้
3. ญี่ปุ่นยินดีจ่ายค่าชดเชยให้เกาหลีเหนือในช่วงที่ถูกญี่ปุ่นยึดครอง
4. เกาหลีเหนือต้องอนุญาตให้องค์การปรมาณูระหว่างประเทศเข้าตรวจสอบ

ซึ่งกฎเกณฑ์ดังกล่าวสร้างความไม่พอใจให้เกาหลีเหนือ แต่ก็ยังยอมเข้าร่วมเจรจา แต่การเจรจาในช่วงเวลาดังกล่าวก็ล้มเหลว เนื่องจากญี่ปุ่นปฏิเสธว่าข้อตกลงที่จะจ่ายเงินค่าปฏิกรรมสงครามนั้นเป็นข้อตกลงของพรรคการเมือง ไม่ใช่ข้อตกลงของรัฐบาล เกาหลีเหนือปฏิเสธให้คณะกรรมการตรวจสอบอาวุธเข้าตรวจสอบที่เมือง Yongdyon นอกจากนี้ญี่ปุ่นต้องการทราบข่าวของผู้ถูกลักพาตัวชาวญี่ปุ่นที่ชื่อ ทะกุจิ ยาเอโกะ (Taguchi Yaego) แต่เกาหลีเหนือปฏิเสธเรื่องดังกล่าวว่าไม่เป็นความจริง

ในปี 1993 ญี่ปุ่นได้กลายเป็นหุ้นส่วนทางการค้าของเกาหลีเหนือที่ใหญ่ที่สุดเป็นอันดับสองรองจากจีน และกลายมาเป็นหุ้นส่วนที่ใหญ่ที่สุด แต่ปริมาณการค้าก็เริ่มลดลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความตึงเครียดทางเศรษฐกิจอย่างหนักของเกาหลีเหนือ แม้ว่าในปี 1994 การเจรจา

ระหว่างสหรัฐอเมริกากับเกาหลีเหนือที่สามารถบรรลุกรอบข้อตกลงระหว่างสหรัฐอเมริกากับเกาหลีเหนือ (Agreed Framework between the United States of America and the DPRK Agreed Framework) ได้ แต่การเจรจาเพื่อปรับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือก็ยังไม่เกิดขึ้น และยังมีเสียงท้วงติงจากเกาหลีใต้ว่าการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างรวดเร็วกับเกาหลีเหนือนั้น อาจส่งผลกระทบต่อการเจรจาระหว่างเกาหลีทั้งสอง แต่ญี่ปุ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านงบประมาณ โดยผ่านองค์การพัฒนาพลังงานบนคาบสมุทรเกาหลี (Korean Peninsula Energy Development Organization-KEDO) นอกจากนี้ปัญหาการพัฒนานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ที่ญี่ปุ่นยกขึ้นมาเป็นประเด็นปัญหาในการเจรจากับเกาหลีเหนือได้กลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การเจรจาระหว่างสองประเทศหยุดชะงักลง ญี่ปุ่นแสดงจุดยืนว่าเกาหลีเหนือต้องแก้ไขปัญหานิวเคลียร์ให้เรียบร้อย แต่เกาหลีเหนือปฏิเสธที่จะเจรจากับญี่ปุ่นยังนำปัญหานิวเคลียร์มาเป็นข้อต่อรอง อย่างไรก็ตามปัญหาการพัฒนานิวเคลียร์ก็คลี่คลายลงเมื่อเกาหลีเหนือยอมให้คณะตรวจสอบอาวุธเข้าตรวจสอบโรงงานต้องสงสัย และยอมให้ปิดเตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์ที่เมือง Yongdyon แต่ญี่ปุ่นยังได้ยกประเด็นเรื่องการลักพาตัวชาวญี่ปุ่นมาเป็นประเด็นในการเจรจาทำให้การเจรจาครั้งใหม่ชะงักงันต่อไป

ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือเริ่มมีสัญญาณที่ดีขึ้นในเดือนตุลาคม ปี 1997 เมื่อญี่ปุ่นอนุมัติเงินช่วยเหลือด้านอาหารแก่เกาหลีเหนือผ่านโครงการอาหารโลก อีกทั้งเกาหลีเหนือก็อนุญาตให้หญิงชาวญี่ปุ่นที่แต่งงานกับคนเกาหลีเหนือกลับมาเยี่ยมบ้านเกิดได้เป็นครั้งแรก แต่เมื่อนายเคโซ โอบุชิ (Keizo Obuchi) ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศก็ตกต่ำลงเนื่องจากเกาหลีเหนือทดลองขีปนาวุธข้ามเกาะญี่ปุ่นไปตกในมหาสมุทรแปซิฟิก อีกทั้งสหรัฐสงสัยว่าเกาหลีเหนือยังคงพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์และไม่ยอมให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบอาวุธเข้าตรวจสอบ นอกจากการพัฒนาอาวุธที่สร้างความหวาดกลัวให้แก่ชาวญี่ปุ่นแล้ว ในเดือนมีนาคม ปี 1999 เรือไม่ปรากฏสัญชาติ 2 ลำรุกล้ำเข่าน่านน้ำญี่ปุ่น และกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นได้ใช้อาวุธยิงขับไล่เรือทั้ง 2 ลำ จนเรือดังกล่าวหลบหนีออกจากน่านน้ำญี่ปุ่นเข้าไปในเขตน่านน้ำของเกาหลีเหนือ ในปลายปีเดียวกันนี้ญี่ปุ่นพยายามที่จะรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนืออีกครั้งหลังจากสหรัฐอเมริกาเจรจากับเกาหลีเหนือสำเร็จ โดยญี่ปุ่นประกาศยกเลิกการคว่ำบาตรต่อเกาหลีเหนือและประกาศยุติข้อกีดกันทางการค้าและการลงทุน

เดือนตุลาคม ปี 2000 ญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือมีการเจรจากันอีกครั้ง ซึ่งเป็นครั้งที่ 11 แต่ทั้งสองฝ่ายยังคงไม่สามารถเจรจากันได้ แม้ว่าในการเจรจาครั้งนี้ญี่ปุ่นเสนอบริจาคข้าว 500,000 ตัน และความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจต่อเกาหลีเหนือก็ตาม (Samuel S. Kim, 2007) ซึ่ง

สาเหตุสำคัญนั้นเกิดจากรัฐบาลญี่ปุ่นต้องการทราบสถานะของผู้ถูกลักพาตัว และการจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามที่ไม่สามารถตกลงกันได้ เพราะญี่ปุ่นต้องการจ่ายในรูปแบบความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแบบเดียวกับที่จ่ายให้แก่เกาหลีใต้ แต่เกาหลีเหนือต้องการเป็นตัวเงิน

การเดินทางเยือนเกาหลีเหนือของนายกรัฐมนตรีโคอิซุมิ เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2002 ถือว่ามีความสำคัญ เพราะมีการทำคำประกาศร่วมระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือ โดยจะมีการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัน และจะไม่เรียกร้องการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ 15 สิงหาคม ปี 1945 ทั้งสองประเทศจะปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศและจะไม่ทำกิจกรรมที่เป็นภัยคุกคามระหว่างกัน อีกทั้งเกาหลีเหนือจะระงับแผนการทดลองยิงขีปนาวุธตลอดปี 2003 (Ministry of Foreign Affairs, 2002) ส่วนในประเด็นการลักพาตัวพลเมืองญี่ปุ่น ผู้นำเกาหลีเหนือได้ออกมายอมรับว่ารัฐบาลเกาหลีเหนือเกี่ยวข้องกับการลักพาตัวจริง นอกจากนี้ยังแสดงความประสงค์ที่จะเปิดการเจรจากับสหรัฐอเมริกาเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีต่อกัน ส่วนท่าทีของสหรัฐอเมริกาก็สนับสนุนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลนายกรัฐมนตรีโคอิซุมิต่อเกาหลีเหนือ (Kyodo News 2002)

เดือนสิงหาคม 2003 ญี่ปุ่นได้เข้าร่วมการเจรจาหกฝ่าย ประเทศที่เข้าร่วมการเจรจาประกอบด้วย เกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ จีน ญี่ปุ่น รัสเซียและสหรัฐอเมริกา เพื่อแก้ไขวิกฤตนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ โดยทุกฝ่ายต้องการให้เกาหลีเหนือล้มเลิกการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ และกลับเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาป้องกันการแพร่กระจายของอาวุธนิวเคลียร์ แต่เดือนกุมภาพันธ์ปี 2005 เกาหลีเหนือออกมายอมรับว่าตนมีอาวุธนิวเคลียร์ในความครอบครอง ทำให้ญี่ปุ่นและประเทศอื่นๆ ที่อยู่ในกลุ่มเจรจา 6 ฝ่าย เกิดความวิตกกังวล ซึ่งในภายหลังเกาหลีเหนือได้ออกมาให้เหตุผลว่าการที่เกาหลีเหนือผลิตอาวุธนิวเคลียร์เพราะต้องการนำมาตอบโต้ภัยคุกคามจากนิวเคลียร์สหรัฐเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เนื่องจากสหรัฐดำเนินนโยบายแบบแข็งกร้าวและเป็นปฏิปักษ์กับเกาหลีเหนือมาโดยตลอด อีกทั้งยังระบุว่าเกาหลีเหนือเป็นหนึ่งในกลุ่มอักษะแห่งความชั่วร้าย และยังเรียกร้องให้ประชาคมโลกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อเกาหลีเหนือ (ปิยะดา จุตะวิริยะ, 2550, น.137) ต่อมาวันที่ 5 กรกฎาคม 2006 เกาหลีเหนือปล่อยขีปนาวุธพิสัยไกลจำนวน 7 ลูก ส่วนใหญ่ตกลงสู่ทะเลญี่ปุ่น ซึ่งการทดลองนี้สามารถโจมตีญี่ปุ่นได้ภายใน 7-8 นาที ส่วนด้านการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือมีมูลค่าลดลง อุตสาหกรรมสิ่งทอและอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีโรงงานตั้งอยู่ในเกาหลีเหนือนั้นได้ย้ายฐานการผลิตไปยังจีนจากสาเหตุด้านความปลอดภัย อีกทั้งกฎหมายใหม่ที่ระบุว่าห้ามเรือเดินสมุทรที่มีระวางมากกว่า 100 ตันที่ไม่มีประกันภัยต่อบุคคลที่สามเข้าเทียบท่าที่ญี่ปุ่น ซึ่งเรือสินค้าของเกาหลีเหนือนั้นไม่มีระบบการประกันภัยดังกล่าว ผลก็คือถูกห้ามเข้าญี่ปุ่น

หลังสงครามเย็นเป็นต้นมาญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือยังไม่สามารถสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันได้ ซึ่งก็ได้สร้างความวิตกกังวลต่อญี่ปุ่น เพราะถ้าเกาหลีเหนือสามารถพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์สำเร็จ และหากเกิดสงครามขึ้นในคาบสมุทรเกาหลี แน่แน่นอนว่าญี่ปุ่นจะตกเป็นเป้าหมายในการโจมตีด้วยอาวุธจากเกาหลีเหนือ ดังนั้นญี่ปุ่นจึงต้องการที่จะแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่มีกับเกาหลีเหนือ และสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันขึ้น ซึ่งปัญหาระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือที่ยังคงดำเนินมาถึงปัจจุบันและยังไม่มีแนวโน้มว่าจะจบสิ้นลงแม้ทั้งสองประเทศจะมีความพยายามที่เจรจาต่อกันก็ตาม แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จ ส่วนหนึ่งเพราะอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน อีกทั้งภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือโดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ และการเปิดเผยเรื่องการลักพาตัวชาวญี่ปุ่นไปเกาหลีเหนือที่เกิดขึ้นมากในช่วงทศวรรษ 1970 – 1980 ส่งผลให้เกิดความรู้สึกหวาดกลัวขึ้นในหมู่ชาวญี่ปุ่น

1. ปัญหาเกี่ยวกับโครงการผลิตและทดลองอาวุธนิวเคลียร์

ญี่ปุ่นตัดสินใจเริ่มเจรจาเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนือในต้นทศวรรษ 1990 เมื่อความตึงเครียดระหว่างสองเกาหลีผ่อนคลายลง แต่เมื่อเกาหลีเหนือทดลองชิปนาอูทลูกแรกในปี 1993 โดยไม่แจ้งเตือนญี่ปุ่นล่วงหน้า และไม่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพลังงานปรมาณูสากลเข้าตรวจสอบโรงงานต้องสงสัย หลังจากนั้นในปี 1998 ได้ทดลองชิปนาอูทข้ามญี่ปุ่นไปตกลงในมหาสมุทรแปซิฟิก โดยไม่มีการเตือนล่วงหน้าอีกเช่นกันนั้นส่งผลให้ญี่ปุ่นปรับเปลี่ยนท่าที และนโยบายต่างประเทศเพื่อตอบโต้การกระทำดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลญี่ปุ่นยังคงตระหนักถึงท่าทีของสหรัฐอเมริกา และเกาหลีใต้ ทั้งนี้เพื่อที่นโยบายที่ญี่ปุ่นนำออกมาใช้นั้นจะไม่ถูกต่อต้าน หรือไปกระทบความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน แสดงให้เห็นว่าญี่ปุ่นยังคงรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของประเทศเป็นหลัก โดยการดำเนินนโยบายแบบที่ไม่กระทบกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งสรุปเหตุการณ์สำคัญในวิกฤตการณ์นิวเคลียร์เกาหลีเหนือที่มีผลต่อญี่ปุ่นโดยตรงได้ดังนี้

วิกฤตนิวเคลียร์ ปี 1993-1994

เกาหลีเหนือถอนตัวออกจากการเป็นภาคของสนธิสัญญาห้ามแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ (Non-Proliferation Treaty) และทดลองยิงชิปนาอูทใต้วง -1 พิสัย 1000 กิโลเมตร ในปี 1993 ลงสู่ทะเลญี่ปุ่นโดยไม่มีการแจ้งเตือนให้รู้ล่วงหน้า ซึ่งชิปนาอูทดังกล่าวมีอนุภาคนิวเคลียสที่จะทำลายญี่ปุ่นได้ และเกาหลีเหนือไม่ยอมให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพลังงานปรมาณูสากลเข้าตรวจสอบโรงงานด้วย สุรนุช บุญไชยพฤกษ์ (2539, น.70) ได้กล่าวถึงปฏิกิริยาของญี่ปุ่นใน

ขณะนั้นว่า นายกรัฐมนตรีมีวิชาชีพชาวอะได้ออกแถลงการณ์ว่าหากเกาหลีเหนือครอบครองอาวุธนิวเคลียร์จริงและมีชีปนาอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูงขนาดนี้ ญี่ปุ่นถือว่าเกาหลีเหนือเป็นภัยต่อความมั่นคงของญี่ปุ่นอย่างแท้จริง ถ้าเทียบกับประเทศอื่นเช่นสหรัฐอเมริกาที่อยู่ไกลจากเกาหลีเหนือ จีนกับรัสเซียแม้จะอยู่ติดเกาหลีเหนือแต่ทั้งสองประเทศก็มีอาวุธนิวเคลียร์ไว้ในครอบครองสามารถต้านทานเกาหลีเหนือได้ และเกาหลีเหนือคงจะไม่เช่นฆ่าคนเกาหลีด้วยกันเองอย่างเกาหลีใต้ ดังนั้นญี่ปุ่นจึงเป็นประเทศเดียวที่ได้รับผลอย่างมาก

จากเหตุการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าหน่วยข่าวกรองของญี่ปุ่นขณะนั้นขาดประสิทธิภาพ ซึ่งถือว่ามีความเสี่ยงต่อความมั่นคงของชาติเป็นอย่างยิ่ง และนอกจากนี้ญี่ปุ่นในขณะนั้นต้องใช้งบประมาณเพื่อฟื้นฟูภาวะเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ไม่มีงบประมาณที่ส่งเสริมด้านความมั่นคงของประเทศ ดังนั้นญี่ปุ่นจึงต้องพึ่งพาสหรัฐอเมริกาในการป้องกันประเทศ และให้ความสำคัญกับความร่วมมือด้านความมั่นคงร่วมกับสหรัฐอเมริกา รวมทั้งปรับนโยบายให้สอดคล้องกับนโยบายของสหรัฐอเมริกาด้วย

วิกฤตนิวเคลียร์ ปี 1998-1999

เกาหลีเหนือทำการทดลองยิงชีปนาอาวุธพิสัยกลางแต่โปดอง 1 (Taepodong 1) ข้ามประเทศญี่ปุ่น ไปตกลงในมหาสมุทรแปซิฟิก ในวันที่ 31 สิงหาคม 1998 ซึ่งเป็นภัยคุกคามญี่ปุ่นโดยตรง แต่เกาหลีเหนืออ้างว่าเป็นการทดสอบการยิงจรวดดาวเทียม ญี่ปุ่นดำเนินมาตรการขั้นเด็ดขาดกับเกาหลีเหนือ เช่น การหยุดให้ความช่วยเหลือด้านอาหาร และงดเที่ยวบินระหว่างชาตินอกเหนือจากการเจรจาทางการทูตในการสถาปนาความสัมพันธ์ขึ้นปกติระหว่างกัน แต่ถูกสหรัฐฯและเกาหลีใต้คัดค้าน ญี่ปุ่นจึงปรับท่าทีใหม่เพื่อไม่ให้ทำลายความสัมพันธ์กับสหรัฐฯและเกาหลีใต้

จากเหตุการณ์ในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าหน่วยข่าวกรองของญี่ปุ่นยังไม่ได้พัฒนาขึ้น จากเหตุการณ์ครั้งแรก ดังนั้นรัฐบาลญี่ปุ่นจึงตัดสินใจพัฒนาระบบดาวเทียมสอดแนม และวางแผนพัฒนาระบบป้องกันชีปนาอาวุธร่วมกับสหรัฐฯ ซึ่งการตัดสินใจครั้งนี้รัฐบาลจีนมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อจีน และจีนก็ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อเกาหลีเหนือ เพราะการใช้มาตรการที่รุนแรงจะเป็นการบีบให้เกาหลีเหนือเร่งพัฒนาและผลิตอาวุธนิวเคลียร์ได้เร็วยิ่งขึ้น แต่ถึงกระนั้นจีนก็ไม่ได้ออกมาประณามการกระทำของเกาหลีเหนือแต่อย่างใด

วิกฤตนิวเคลียร์ศตวรรษที่ 21

ในปี 2006 เกาหลีเหนือทดลองยิงชีปนาอาวุธระยะไกล ที่ตั้งใจจะยิงให้ไปถึงเกาะฮาวายของสหรัฐฯ แต่ไปตกลงสู่ทะเลญี่ปุ่นแทน (การทดลองล้มเหลว) ญี่ปุ่นดำเนินนโยบายคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ และปิดกั้นเพื่อกดดันให้เกาหลีเหนือยอมออกมาเจรจาเพื่อสันติ โดยการตัดช่องทางทางการเงินที่ชาวเกาหลีเหนือในญี่ปุ่นส่งกลับไปยังประเทศบ้านเกิด และปิดกั้นเส้นทางการค้าอาวุธ

ร้ายแรงและสิ่งผิดกฎหมายของเกาหลีเหนือ ซึ่งจากผลการทดลองซีปนาอูธของเกาหลีเหนือในครั้งนี้ นั้นได้มีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนทางโทรศัพท์โดยหนังสือพิมพ์โยมิอูริ พบว่า ชาวญี่ปุ่นร้อยละ 92 ได้สนับสนุนมาตรการลงโทษของรัฐบาล นอกจากนี้ในที่ประชุมคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติยังได้ออกมาตำหนิเกาหลีเหนือ โดยสนับสนุนให้นำมาตรการลงโทษมาใช้ ที่มีสูงถึงร้อยละ 90

ซึ่งการพัฒนาศักยภาพอาวุธนิวเคลียร์และการเปิดเผยเรื่องการลักพาตัวชาวญี่ปุ่นได้ สร้างให้เกิดความวิตกเกี่ยวกับความมั่นคงในท่ามกลางประชาชนชาวญี่ปุ่น ผลการสำรวจหลายแห่งได้ชี้ว่าประชาชนได้มองเห็นประเทศเกาหลีเหนือเป็นเหมือนผู้รุกรานที่สำคัญต่อความมั่นคงของประเทศญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้น การสำรวจนี้จัดทำโดยสำนักงานคณะรัฐมนตรีตั้งแต่ 1973 ถึง 2003 แสดงให้เห็นว่าเปอร์เซ็นต์ของผู้ที่ถูกสำรวจที่เชื่อว่ามี “ความเป็นไปได้ที่ประเทศญี่ปุ่นจะถูกโจมตี” เริ่มเพิ่มขึ้นหลังปี 1974 แบบสำรวจอื่น ๆ ที่จัดทำโดยสำนักงานคณะรัฐมนตรีได้แสดงให้เห็นว่าตั้งแต่ปี 1991 จำนวนของผู้ที่ถูกสำรวจที่เพิ่มขึ้นพิจารณาจากได้จากสถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลีที่คุกคามญี่ปุ่น เช่น ในปี 2003 ในการสำรวจถึงเรื่องเขตแดนที่มีผลเกี่ยวข้องกับ ความมั่นคงของญี่ปุ่น จำนวนเปอร์เซ็นต์ของผู้ที่เลือกคาบสมุทรเกาหลีร้อยละ 74.4 นั้นสูงกว่าเปอร์เซ็นต์ของผู้ที่เลือกตะวันออกกลางที่มีเพียงร้อยละ 33.9 และปี 2006 จำนวนเปอร์เซ็นต์ของผู้ที่เลือกคาบสมุทรเกาหลีร้อยละ 63.7 นั้นสูงกว่าเปอร์เซ็นต์ของผู้ที่เลือกตะวันออกกลางที่มีเพียงร้อยละ 27.4 นอกจากนี้ในปีเดียวกันนี้ยังมีการสำรวจถึงความสนใจของชาวญี่ปุ่นเกี่ยวกับการก่อการร้ายระหว่างประเทศพบว่าชาวญี่ปุ่นให้ความสนใจร้อยละ 46.2 รวมถึงความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการทหารจีนและปฏิบัติการของทหารจีนทางทะเลพบว่าให้ความสนใจถึงร้อยละ 36.3 ส่วนการสำรวจทางโทรศัพท์ในวันที่ 6-7 กรกฎาคม 2006 ของหนังสือพิมพ์โยมิอูริพบว่าชาวญี่ปุ่นร้อยละ 77 เห็นว่าเกาหลีเหนือเป็นภัยคุกคามที่สำคัญ นอกจากนี้ร้อยละ 63 ยังเห็นว่าควรเร่งดำเนินการความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการติดตั้งระบบป้องกันซีปนาอูธ

ส่วนการสำรวจในเดือนธันวาคม 2003 ของสำนักข่าวเอ็นเอชเค (NHK) ก่อนหน้าการทดลองซีปนาอูธพบว่าร้อยละ 45.7 ตอบว่า “มีความเป็นไปได้” สำหรับญี่ปุ่นที่จะถูกดึงเข้าไปสงครามหรือถูกประเทศอื่นโจมตีร้อยละ 44.8 บอกว่า “มีความเป็นไปได้บางส่วน” และมีเพียงร้อยละ 6.8 ที่บอกว่า “เป็นไปได้ไม่ได้” ในการสำรวจครั้งเดียวกันนี้ได้พบว่าร้อยละ 11 ของผู้ที่ถูกสำรวจเสี่ยงคิดว่า “เป็นไปได้อย่างสูง” ที่เกาหลีเหนือจะโจมตีญี่ปุ่นร้อยละ 57.7 คิดว่า “เป็นไปได้บางส่วน” ร้อยละ 25 “ไม่น่าจะเป็นไปได้” และร้อยละ 2.9 คิดว่า “เป็นไปได้ไม่ได้อย่างสิ้นเชิง”

2. ปัญหาการลักพาตัวชาวญี่ปุ่นไปเกาหลีเหนือ

ปัจจุบันการลักพาตัวชาวญี่ปุ่นโดยเกาหลีเหนือนั้นกลายเป็นประเด็นสำคัญทางสังคมและการเมืองญี่ปุ่น และถูกนำไปเชื่อมโยงกับการเจรจากับเกาหลีเหนือเพื่อแก้ไขปัญหานิวเคลียร์ด้วย ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นโดยเฉพาะในสมัยรัฐบาลของนายทาดะชิโร โคอิซุมินั้นถือว่าการลักพาตัวชาวญี่ปุ่นเป็นนโยบายที่มีความสำคัญ และเป็นเงื่อนไขของการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนือด้วย จากข้อมูลของสมาคมช่วยเหลือชาวญี่ปุ่นที่ถูกลักพาตัวโดยเกาหลีเหนือ (北朝鮮に拉致された日本人を救出するための全国協議会：救う会) พบว่ามีชาวต่างชาติที่ถูกลักพาตัวประมาณ 500 คนหรือมากกว่านั้น จาก 12 ประเทศ และข้อมูลของรัฐบาลญี่ปุ่นที่ยอมรับการลักพาตัวนั้นมีจำนวน 17 คน

ส่วนสาเหตุการลักพาตัวชาวญี่ปุ่นไปเกาหลีนั้นจากข้อมูลของกระทรวงการต่างประเทศที่กล่าวถึงสาเหตุที่เกิดการลักพาตัวสรุปว่ามีอยู่ 2 สาเหตุใหญ่ คือความต้องการใช้พาสปอร์ตของชาวญี่ปุ่น และความต้องการชาวญี่ปุ่นไปสอนภาษาญี่ปุ่นให้สายลับชาวเกาหลีเหนือ ซึ่งตรงกับคำให้การของนายอัน ยอง จิน (Ahn Myon Jin) อดีตสายลับเกาหลีเหนือที่หนีมายังเกาหลีใต้ และคำให้การของนางสาวคิม ฮุน ฮี (Kim Hyun Hee) อดีตสายลับเกาหลีเหนือที่ปลอมตัวเป็นชาวญี่ปุ่น และถือหนังสือเดินทางปลอมของชาวญี่ปุ่นที่ว่า การลักพาตัวนั้นเพื่อให้สายลับเกาหลีเหนือปลอมตัวเป็นชาวต่างชาติ และเกาหลีเหนือใช้ชาวต่างชาติที่ถูกลักพาตัวเป็นอาจารย์สอนภาษา

Ebihara Tomoharu (2550, น.108) กล่าวว่า จากการสำรวจเพิ่มเติมการลักพาตัวไปเกาหลีเหนือนั้นไม่ได้มีเพียงแค่ต้องการหาอาจารย์สอนภาษาญี่ปุ่นเท่านั้นจากคำยืนยันของศาสตราจารย์โยอิชิ ชิมาดะ (Yoichi Shimada) ในปี 2006 ได้แบ่งเป้าหมายการลักพาตัวออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. เพื่อปิดปากคนที่เห็นปฏิบัติการลับของเกาหลีเหนือในประเทศที่แอบเข้าไป
2. เพื่อใช้เป็นครูสอนสำหรับการผลิตสายลับ
3. เพื่อผลิตหนังสือเดินทางปลอม โดยใช้สถานภาพของผู้ถูกลักพาตัว
4. เพื่อให้สายลับปฏิบัติการโดยใช้สถานภาพของผู้ถูกลักพาตัว
5. เพื่อให้ได้บุคคลที่มีทักษะเฉพาะทางสำหรับเกาหลีเหนือ
6. เพื่อให้เป็นคู่สมรสของชาวต่างชาติที่อยู่ในเกาหลีเหนือในลักษณะไม่ปกติ

รัฐบาลญี่ปุ่นที่ทราบข้อมูลของผู้ถูกลักพาตัวไปเกาหลีเหนือดั้งแต่ปี 1977 แต่ก็ไม่ได้ดำเนินการใดๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ถูกลักพาตัว ในปี 1988 จึงได้มีการรับรองอย่างเป็นทางการ แต่

รัฐบาลก็ยังมิได้ดำเนินการเพื่อให้ผู้ถูกลักพาตัวได้กลับประเทศ จนกระทั่งในปี 1991 จึงได้เริ่มมีการเจรจาครั้งแรก และดำเนินมาเรื่อยๆ จนกระทั่งครั้งที่ 12 ในปี 2002 สมัยนายกรัฐมนตรีจุนอิจิโร โคอิซุมิ ที่ประกาศนโยบายของตนอย่างชัดเจนในเรื่องการแก้ปัญหาการลักพาตัวชาวญี่ปุ่น ได้ไปเยือนเกาหลีเหนือเป็นครั้งแรกเพื่อลงนามในข้อตกลงร่วมกันโดยทางฝ่ายญี่ปุ่นได้ขอโทษเกาหลีเหนือสมัยที่ญี่ปุ่นเข้ายึดครองคาบสมุทรเกาหลี และยกเลิกข้อเรียกร้องต่างๆ ที่มีต่อกันในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง โดยญี่ปุ่นได้แสดงจุดยืนที่จะให้ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจหลังจากเปิดความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศอย่างเป็นทางการแล้ว เงื่อนไขสำคัญที่จะเปิดความสัมพันธ์คือ เกาหลีเหนือต้องจัดการกับปัญหาการลักพาตัวชาวญี่ปุ่นและขอให้หยุดการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ ส่วนปัญหาการลักพาตัวชาวญี่ปุ่นนั้น ญี่ปุ่นต้องการให้เกาหลีเหนือมีมาตรการที่เหมาะสมในเรื่องปัญหาที่เกี่ยวกับชีวิตและความปลอดภัยของชาวญี่ปุ่นเพื่อไม่ให้ปัญหาเช่นนั้นเกิดขึ้นอีก ซึ่งการเจรจาในครั้งนี้รัฐบาลเกาหลีเหนือได้ออกมายอมรับว่าได้ลักพาตัวชาวญี่ปุ่นจำนวน 13 คนจริง โดยอ้างว่าเสียชีวิตไป 8 คน

เหตุผลสำคัญที่ทำให้เกาหลีเหนือยอมรับว่ามีการลักพาตัวชาวญี่ปุ่น 13 คนนั้น เพราะว่าหากการเจรจาสถาปนาความสัมพันธ์สำเร็จ ญี่ปุ่นคงพร้อมที่จะจ่ายเงินค่าชดเชยในการยึดครองเกาหลีในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 อีกทั้งกรณีปัญหาการลักพาตัวชาวญี่ปุ่นนั้นเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต การยอมรับในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นน่าจะช่วยให้การเจรจาสำเร็จเร็วขึ้น (Ebihara Tomoharu, 2550, น.115) ผลจากการเจรจาทำให้ชาวญี่ปุ่น 5 คนที่ถูกลักพาตัวได้กลับสู่ญี่ปุ่นในเดือนตุลาคม 2002 แต่ทั้ง 5 คนไม่ได้นำบุตรกลับมาด้วย เนื่องจากมีการตกลงกันว่าทั้ง 5 คนจะมาอยู่ที่ญี่ปุ่นเพียง 10 วัน หลังจากนั้นต้องกลับเปียงยาง แต่เมื่อครบกำหนดอยู่ญี่ปุ่นทั้ง 5 คนก็ตัดสินใจไม่กลับเปียงยาง และรัฐบาลของนายกโคอิซุมิก็อนุญาตให้ผู้ถูกลักพาตัวทั้ง 5 คนอยู่ในญี่ปุ่นต่อไป และดำเนินการเพื่อที่จะนำบุตรกลับมาอยู่ด้วยกันที่ญี่ปุ่น โดยทางฝ่ายญี่ปุ่นอ้างว่าทั้ง 5 คนถูกลักพาตัวไป จึงไม่จำเป็นจะต้องกลับไปอีก แต่รัฐบาลเกาหลีเหนือได้ออกมาประณามการกระทำของญี่ปุ่นที่ละเมิดสัญญาและเตือนญี่ปุ่นว่าจะเลื่อนการตกลงด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือ (วรินทร์ ววงค์, 2549, น.34-35)

22 พฤษภาคม 2004 นายกรัฐมนตรีโคอิซุมิได้ไปเยือนเกาหลีเหนืออีกครั้ง โดยจุดประสงค์ในการไปเยือนคือ นำบุตรของผู้ถูกลักพาตัวทั้ง 5 คนและสามีชาวอเมริกันของโซหงะ ฮิโตมิกลับมาญี่ปุ่น ขอให้ทางเกาหลีเหนือสืบสวนใหม่เกี่ยวกับชาวญี่ปุ่นอีก 10 คนที่ญี่ปุ่นเคยเสนอชื่อไป และขอให้เกาหลีเหนือจัดการเรื่องอาวุธนิวเคลียร์ให้เรียบร้อยเพื่อเปิดความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ

ทางการ และญี่ปุ่นจะให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่อไป ในการเจรจาครั้งนี้รัฐบาลญี่ปุ่นได้บริจาคอาหาร 250,000 ตัน เวชภัณฑ์ยามูลค่า 10,000,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ โดยนายกโคอิซุมิได้แถลงต่อสื่อมวลชนโดยอ้างว่าการบริจาคนี้ไม่ใช่ค่าไถ่ตัวประกัน แต่เป็นการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ซึ่งนายกโคอิซุมินำบุตรของชาวญี่ปุ่นกลับคืนมาได้ 5 คน ส่วนบุตรอีก 2 คนและสามีชาวอเมริกันของโซงะ ฮิโตมิ (Soga Hitomi) ไม่ได้กลับมาด้วย แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลญี่ปุ่นได้นำเครื่องบินของรัฐบาลไปรับครอบครัวของโซงะ ฮิโตมิ ที่ประเทศอินโดนีเซียในภายหลัง (วรินทร์ วุจส์, 2549, น.39) การเจรจาในครั้งนี้รัฐบาลเกาหลีเหนือยังไม่สามารถให้ข้อพิสูจน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับผู้เสียชีวิตทั้ง 8 คนตามที่กล่าวอ้าง นอกจากนี้จากการพิสูจน์ดีเอ็นเอถ้ากระดูกที่เกาหลีเหนือส่งมาให้เป็นของโยโกตะ เมกุมิ นั้นปรากฏว่าเป็นกระดูกของคนอื่น ทำให้ครอบครัวโยโกตะยังเชื่อว่าบุตรสาวน่าจะยังมีชีวิตอยู่

ช่วงปี 2002-2004 นั้นมีความพยายามที่จะให้ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีเหนือกับญี่ปุ่นเข้าสู่ภาวะปกติ โดยจัดการเจรจาระดับผู้แทนรัฐบาลที่กรุงปักกิ่ง ในเดือนสิงหาคม ปี 2004 ในการเจรจาครั้งนี้กล่าวได้ว่าการแก้ไขปัญหามิประเด็นการลักพาตัวพลเมืองญี่ปุ่นที่เกาหลีเหนืออ้างว่าเสียชีวิตแล้วยังคงไม่มีความคืบหน้า และเกาหลีเหนือเรียกร้องให้ญี่ปุ่นแก้ไขปัญหากับฐานะชาวเกาหลีเหนือที่พำนักอยู่ในญี่ปุ่น แต่ก็ไม่สามารถบรรลุความเห็นในปัญหาดังกล่าวนี้ได้ ดังนั้นเมื่อเกาหลีเหนือก็ยังไม่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับชะตากรรมของผู้ที่ถูกอ้างว่าเสียชีวิต ญี่ปุ่นจึงพยายามดำเนินการกดดันเกาหลีเหนือ โดยนำประเด็นการลักพาตัวเข้าเป็นวาระหนึ่งในการเจรจาหกฝ่าย เพื่อเป็นการเพิ่มแรงกดดันต่อเกาหลีเหนือ โดยในการเจรจาหกฝ่ายในเดือนกันยายน ปี 2005 ญี่ปุ่นจึงเสนอประเด็นการลักพาตัวพลเมืองของตนเข้าสู่การพิจารณา แต่วิธีการดังกล่าวก็ไม่เป็นผล เพราะนอกจากเกาหลีเหนือจะคัดค้านแล้ว ประเทศอื่นๆ ที่เป็นภาคีของการเจรจาต่างไม่เห็นด้วย โดยนายคริสโตเฟอร์ ฮิลล์ (Christopher Hill) หัวหน้าผู้แทนการเจรจาของสหรัฐอเมริกาให้เหตุผลว่าต้องการให้การเจรจาหกฝ่ายเป็นเวทีของการแก้ไขปัญหานิวเคลียร์เท่านั้น แม้ว่าสหรัฐอเมริกาจะไม่เห็นด้วยต่อวิธีของญี่ปุ่นในการนำประเด็นการลักพาตัวเข้าสู่ที่ประชุมหกฝ่าย แต่ประธานาธิบดีบุชได้ให้ครอบครัวของโยโกตะ เมกุมิ เข้าพบเมื่อปี 2005 โดยเกาหลีเหนืออ้างว่าเธอได้เสียชีวิตแล้ว ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกายังไม่ทอดทิ้งญี่ปุ่นในเรื่องปัญหาการลักพาตัว

เดือนกุมภาพันธ์ 2004 รัฐสภาญี่ปุ่นจึงได้ผ่านร่างแก้ไขกฎหมายควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราและการค้าต่างประเทศ (Foreign Exchange and Foreign Trade Control Law) ซึ่งกฎหมายนี้มีผลทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นสามารถประกาศคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อประเทศที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของตน เช่นเกาหลีเหนือ โดยไม่ต้องอ้างอิงถึงมติสหประชาชาติหรือข้อตกลง

อื่นใด กฎหมายใหม่นี้ยังเปิดทางให้รัฐบาลญี่ปุ่นสามารถระงับการโอนเงิน การค้าต่างประเทศ หรือ การเดินเรือญี่ปุ่น-เกาหลีเหนือด้วย หากจะเกิดการคว่ำบาตรจริงก็จะเกิดความเสียหายที่ร้ายแรงต่อเกาหลีเหนือ เฉพาะการโอนเงินระหว่างโตเกียวกับเปียงยาง ซึ่งเป็นแหล่งรายได้สำคัญของเกาหลีเหนืออย่างเดียวก็นับว่ามีจำนวนมากถึงปีละหลายหมื่นล้านเยน และญี่ปุ่นยังเป็นผู้ค้าใหญ่ที่สุดเป็นอันดับสามของเกาหลีเหนือรองจากจีนและเกาหลีใต้ การอนุมัติกฎหมายครั้งนี้ เท่ากับเป็นการให้สิทธิญี่ปุ่นตอบโต้ในกรณีที่เกาหลีเหนือครอบครองอาวุธนิวเคลียร์และลักพาตัวชาวญี่ปุ่นไปเกาหลีเหนือในช่วงทศวรรษที่ 1970

การลักพาตัวนี้กระทบต่อความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศมาโดยตลอด นับตั้งแต่ผู้นำเกาหลีเหนือยอมรับในระหว่างการมาเยือนเปียงยางของนายกรัฐมนตรีโคอิซุมิ จากการสำรวจประชามติของรัฐบาลญี่ปุ่นในประเด็นด้านความสนใจเกี่ยวกับเกาหลีเหนือพบว่าชาวญี่ปุ่นให้ความสนใจต่อปัญหาการลักพาตัวชาวญี่ปุ่น และกรณีปัญหาเกี่ยวกับอาวุธนิวเคลียร์มากที่สุดมาโดยตลอดดังตาราง 5

ตารางที่ 5

ผลการสำรวจความคิดเห็นชาวญี่ปุ่นในเรื่องความสนใจของชาวญี่ปุ่นที่มีต่อเกาหลีเหนือ

ประเด็นที่ทำการสำรวจ	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ปัญหาการลักพาตัวชาวญี่ปุ่น	90.1	88.3	87.6	86.7	88.7	88.1
ปัญหาเกี่ยวกับอาวุธนิวเคลียร์	66	57	64	79.5	75.1	69.9
ปัญหาเกี่ยวกับจรวดมิซไซล์	61.1	56.2	52.2	71.5	58	51.5
ระบบการเมืองการปกครอง	49	45	46	45	44.6	41.2
การทำผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติด	45	36.5	36.3	46	44.1	-
การให้ความช่วยเหลือด้านอาหาร	42.4	47.1	41.2	35.7	38.9	-
การลักลอบเข้าญี่ปุ่น	58.7	43.1	38.7	43.8	36.7	-
การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต	34.6	35	33	30.3	30.7	25.7
ปัญหาระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้	29.5	27.7	22.2	22.9	26.8	20.7
การเยี่ยมบ้านเกิดของชาวญี่ปุ่นที่อยู่ในเกาหลีเหนือ	27.3	18.2	18.5	18.8	19.5	-

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเด็นที่ทำการสำรวจ	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ปัญหาผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือ	24.9	21.1	16.9	20.7	18.7	40.4
การขดเชยความเสียหายแก่เกาหลีเหนือจาก กระทำของญี่ปุ่นก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2	20.7	16.9	21	18.6	18.5	-
การแลกเปลี่ยนด้านเศรษฐกิจ	8.8	8.5	9.2	11.7	11.6	11.2

ที่มา : Cabinet Office, Government of Japan (<http://www8.cao.go.jp/survey>)

ซึ่งจากผลการสำรวจประชามติชาวญี่ปุ่นที่มีต่อเกาหลีเหนือซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหวาดหวั่นต่อภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือในประเด็นด้านการลักพาตัว และปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ อาจมีสาเหตุจากการที่ปัญหาทั้งสองประการนั้นยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ลุล่วง ญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับปัญหาระหว่างญี่ปุ่นเกาหลีเหนือเป็นอย่างมาก เพราะการลักพาตัวชาวญี่ปุ่นที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของชาวญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อครอบครัวของผู้ที่ถูกลักพาตัว อีกทั้งการลักพาตัวนี้ได้กลายเป็นประเด็นสำคัญในสังคมญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่หลังการพบปะเจรจาระหว่างนายโคอิซุมิและนายคิม จอง อิล ในปี 2002 โดยเป็นประเด็นที่พรรคการเมืองนำมาใช้กำหนดนโยบายทางการเมือง ญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับปัญหาการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือมากนั้นเนื่องจากญี่ปุ่นถือว่า ปัญหาเรื่องอาวุธนิวเคลียร์เป็นปัญหาที่สำคัญต่อความมั่นคงในภูมิภาค การที่เกาหลีเหนือถอนตัวออกจากการภาคีสันติสัญญาห้ามแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ (NPT) แม้ญี่ปุ่นจะทราบเกี่ยวกับการที่เกาหลีเหนือมีอาวุธนิวเคลียร์ไว้ในครอบครอง แต่ก็ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนและแหล่งเก็บอาวุธ ญี่ปุ่นจึงเป็นประเทศที่เสี่ยงต่ออันตรายหากเกาหลีเหนือทดลองนิวเคลียร์มากที่สุด ด้วยเหตุนี้เหตุผลประการหนึ่งของรัฐบาลญี่ปุ่นในการส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมบูรณะและฟื้นฟูอิรักก็เพื่อต้องการให้สหรัฐอเมริกาเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ปัญหาระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ และการที่รัฐบาลสหรัฐได้ถอนชื่อเกาหลีเหนือออกจากกลุ่มประเทศที่สนับสนุนการก่อการร้ายจึงเพิ่มความกังวลต่อรัฐบาลญี่ปุ่นว่าสหรัฐจะทอดทิ้งญี่ปุ่น

รัฐบาลญี่ปุ่นยังพึ่งพิงสหรัฐมากจนเห็นได้ชัดว่าการดำเนินนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นคล้ายตามสหรัฐอเมริกา และถูกมองว่าญี่ปุ่นขาดบทบาทผู้นำในการตัดสินใจและไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันที่ดังนั้นการส่งกองกำลังป้องกันตนเองไปยังอิรักนั้นก็เนื่องจากสหรัฐอเมริกาคือ

ประเทศที่สามารถปกป้องญี่ปุ่นจากเกาหลีเหนือได้ ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปอาจต่อต้านการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ เช่นเยอรมัน ฝรั่งเศส อังกฤษ แต่ประเทศเหล่านี้ก็ต่อต้านได้เพียงคำพูด นอกจากนี้จีนและรัสเซียที่เป็นพันธมิตรกับเกาหลีเหนือ และทั้งสองประเทศยังมีอาวุธนิวเคลียร์อยู่ในความครอบครอง จึงไม่มีความจำเป็นต้องกังวลแม้ว่าจะมีเขตแดนติดต่อกับเกาหลีเหนือก็ตาม (Natsuyo Ishibashi, 2007, p.780)

การค้าทวิภาคีระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีเหนือและความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจได้เสื่อมถอยลงนับแต่การสิ้นสุดของสงครามเย็น การช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นต่อเกาหลีเหนือเหมือนกับเป็นความพยายามรักษาสันติภาพและความมั่นคงในเอเชียตะวันออก อีกทั้งเพื่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีทั้งสอง อย่างไรก็ตาม ไม่กี่ปีที่ผ่านมาญี่ปุ่นได้ตรากฎหมายมากมายซึ่งได้จำกัดสิทธิของเกาหลีเหนือในการประกอบการทั้งการค้าที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายกับญี่ปุ่น ซึ่งปัญหาที่สำคัญในความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศไม่ใช่ประเด็นด้านเศรษฐกิจ แต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการลักพาตัว แม้ว่าประเด็นเกี่ยวกับชีปนาวุธที่มีอยู่ต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญ แต่การลักพาตัวต่างหากที่สาธารณชนอยากเห็นการจัดการที่เป็นรูปธรรม เป็นประเด็นระดับชาติที่คอยขัดขวางความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีเหนือ จึงดูเหมือนว่าเป็นไปไม่ได้เลยว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีเหนือ จนกว่าประเด็นทางการเมืองจะได้รับการแก้ไข

การแก้ปัญหาระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือนั้นยังมีสหรัฐอเมริกา รัสเซีย จีน และเกาหลีใต้เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นการแก้ปัญหาจึงต้องใช้ระยะเวลาเพื่อผลประโยชน์ของทุกฝ่าย การที่ญี่ปุ่นเห็นความสำคัญของปัญหาด้านอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ส่งผลให้ญี่ปุ่นเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในด้านการทหารเพิ่มมากขึ้น เพราะหากญี่ปุ่นร่วมมือกับเกาหลีเหนือเพียงลำพัง การจัดการต่อปัญหาดังกล่าวอาจขาดประสิทธิภาพ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากการประกาศคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อเกาหลีเหนือเพื่อกดดันให้เกาหลีเหนือเร่งแก้ไขปัญหาทั้งการลักพาตัว และอาวุธนิวเคลียร์แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ

ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ญี่ปุ่นมีสนธิสัญญาความมั่นคงกับสหรัฐอเมริกาในด้านการป้องกันประเทศญี่ปุ่น จึงทำให้ดูเหมือนว่าญี่ปุ่นมีความปลอดภัยภายใต้การคุ้มครองของสหรัฐอเมริกา แต่ก็ไม่มีหลักประกันใด ๆ ที่จะรับรองว่าสหรัฐอเมริกาคือผู้คุ้มครองญี่ปุ่นตลอดไป โดยที่ทั้งสองประเทศไม่เกิดความขัดแย้งกัน และการที่ญี่ปุ่นไม่มีการจัดตั้งกองทัพเพื่อไปรุกรานประเทศอื่น ก็จะไม่ปลอดภัยจากการถูกรุกราน แต่ในความเป็นจริง ภัยต่อความมั่นคงที่สำคัญที่สุดของญี่ปุ่นคือ ประเทศเกาหลีเหนือ ทั้งจากการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ในอดีตที่ผ่านมา

รวมทั้งการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ในอนาคต แม้เกาหลีเหนือยืนยันตลอดมาว่าโครงการพัฒนาขีปนาวุธรวมถึงอาวุธนิวเคลียร์นั้นไม่ได้มีเป้าหมาย หรือมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้เพื่อรุกรานใคร แต่ต้องการมีไว้เพื่อปกป้องประเทศเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อตอบโต้กับภัยคุกคามจากอเมริกา และการลักพาตัวชาวญี่ปุ่นที่เกิดขึ้นในอดีต ส่งผลให้ชาวญี่ปุ่นรู้สึกว่ภัยที่เกิดขึ้นจากเกาหลีเหนือนั้นเป็นภัยที่สำคัญ และเป็นปัญหาเชื่อมโยงโดยตรงต่อเสถียรภาพทางการเมือง และความมั่นคงที่จะส่งผลกระทบต่อภูมิภาคเอเชีย ญี่ปุ่นจึงดำเนินการในทุกวิถีทางเพื่อปกป้องญี่ปุ่นให้ปลอดภัยจากภัยเหล่านี้

3. บทบาทของสหรัฐอเมริกาต่อการแก้ปัญหานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ

นับแต่สิ้นสุดสงครามเกาหลีในปี 1953 จนถึงช่วงปลายยุคปี 1980 ไม่มีการติดต่อทางการทูตอย่างเป็นทางการใด ๆ ระหว่างสหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือ เมื่อสิ้นสุดสงครามเย็น ประธานาธิบดีเรแกนได้ตระหนักว่าการโดดเดี่ยวเกาหลีเหนือเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความไม่มั่นคงในเอเชียตะวันออก โดยให้อำนาจแก่กระทรวงการต่างประเทศในปี 1988 เพื่อติดต่อกับเกาหลีเหนืออย่างอิสระและอนุญาตให้มีการเยือนของผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลเกาหลีเหนือในด้านวิชาการ วัฒนธรรม กีฬา และสาขาอื่น ๆ อีกทั้งยังได้ยกเลิกการสั่งห้ามด้านการค้าและการเงินเกาหลีเหนือเกือบทั้งหมด โดยอนุญาตให้มีการส่งออกเป็นกรณี ๆ ไป อย่างไรก็ตาม ภายใต้การบริหารงานของนายจอร์จ บุช กลับไม่ได้สานต่อ หลังจากนั้นในวันที่ 11 มีนาคม 1993 เกาหลีเหนือได้ถอนตัวจากสนธิสัญญาไม่แพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งได้รับการลงนามไว้ในเดือนธันวาคม 1985 การถอนตัวนี้เป็นการโต้ตอบต่อการเรียกร้องของทบวงพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศว่าด้วยการขอใช้มาตรการการลงโทษของสหประชาชาติในการอนุญาตให้มีการตรวจสอบได้อย่างไม่จำกัดทั้งด้านเวลาและสถานที่

ในเดือนพฤษภาคม 1994 เกาหลีเหนือได้เริ่มต้นการขนย้ายแท่งเชื้อเพลิงนิวเคลียร์จากเมืองยอนบอน (Yongbyon) โดยไม่มีผู้ตรวจสอบของ IAEA เมื่อมีการกล่าวถึงสถานการณ์นี้ในที่ประชุมคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ เกาหลีเหนือได้ประกาศว่า “มาตรการการลงโทษของสหประชาชาติจะกลายเป็นเหมือนการประกาศสงครามทันที” สหรัฐอเมริกาภายใต้การบริหารงานของนายคลินตันจึงเจรจากับเกาหลีเหนือ และจัดทำกรอบข้อตกลงร่วมกันของสหรัฐ-เกาหลีเหนือ (U.S.-DPRK Agreed Framework) อย่างเป็นทางการ จากข้อตกลงนี้ สหรัฐต้องอำนวยความสะดวกในการก่อสร้างเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์แบบน้ำมวลเบา เพื่อแลกเปลี่ยนกับการเขียนข้อตกลงกับเกาหลีเหนือในการใช้พลังงานนิวเคลียร์เพื่อสันติ ยิ่งกว่านั้นสหรัฐอเมริกา

จะต้องจัดหาน้ำมันเตาปริมาณ 500,000 ตันเป็นประจำทุกปี และให้คำมั่นว่าสหรัฐจะไม่ใช้หรือขู่
เชิญโดยใช้อาวุธนิวเคลียร์ต่อต้านเกาหลีเหนือ เกาหลีเหนือจะต้องร่วมมือในการพูดคุยกับเกาหลี
ใต้ และจะต้องเคารพในสนธิสัญญาห้ามแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ ดังนั้น กรอบข้อตกลงนี้เป็น
เหมือนจุดเริ่มต้นความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือเข้าสู่ระดับปกติ แต่เนื่องจาก
ครึ่งหนึ่งในข้อตกลงที่เป็นส่วนของสหรัฐอเมริกาดำเนินการไปเพียงเล็กน้อยและการขาดความ
จริงจัง ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศจึงได้ชะงักลง

ภายหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช สหรัฐอเมริกายกเลิกการ
เจรจากับเกาหลีเหนือทั้งหมด และมีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ทางทหารของอเมริกาครั้งใหญ่โดย
ให้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ในรายงานการทบทวนยุทธศาสตร์ทางทหาร
(Quadrennial Defense Review) เดือนกันยายน 2001 ได้เรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยนมุมมอง
จากการมองด้านภัยคุกคามมาเป็นการมองด้านขีดความสามารถ และยุทธวิธีการโจมตีก่อน ซึ่ง
ยุทธวิธีนี้เห็นได้ชัดเจนจากการโจมตีอิรักในเดือนมีนาคม 2003 นอกจากนี้จากเหตุการณ์ก่อการ
ร้ายวันที่ 11 กันยายน 2001 รัฐบาลญี่ปุ่นแสดงจุดยืนที่ชัดเจนที่จะเคียงข้างสหรัฐในการต่อต้าน
การก่อการร้าย โดยการออกกฎหมายพิเศษเพื่อต่อต้านการก่อการร้าย รวมถึงส่งเสริมน้ำมันใน
ปฏิบัติการกิจในมหาสมุทรอินเดียเพื่อสนับสนุนปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐใน
อัฟกานิสถานด้วย ซึ่งการส่งกำลังทหารออกไปนี้เกาหลีเหนือแสดงความไม่พอใจต่อรัฐบาลญี่ปุ่น

การที่สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่มีความล้ำหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะด้าน
อาวุธเป็นอย่างมากกลับพยายามที่จะให้ประชาคมโลกรับรู้ถึงภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือใน
ประเด็นด้านอาวุธนิวเคลียร์นั้นดูเหมือนว่าจะเกินความเป็นจริง เพราะจากข้อมูลของ Bulletin of
Atomic Scientists and National Resources Defense Council ในปี 2000 ซึ่งระบุว่าให้ประเทศ
สมาชิกถาวรคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติมีสิทธิถือครองหัวรบนิวเคลียร์ได้พบว่า

ตารางที่ 6

ปริมาณการถือครองหัวรบนิวเคลียร์ในปี 2000

ประเทศ	สหรัฐอเมริกา	รัสเซีย	สหราชอาณาจักร	ฝรั่งเศส	จีน
จำนวนหัวรบ นิวเคลียร์	10,500	20,000	185	450	450

ที่มา : Bulletin of Atomic Scientists and National Resources Defense Council

และจากข้อมูลของนักการเมืองญี่ปุ่นที่เปิดเผยในรายการ Nichiyoo dibeeto (日曜ダイベーター) ทางช่อง NHK ในวันที่ 25 ตุลาคม 2009 พบว่าจำนวนหวัรบนิวเคลียร์แต่ละประเทศมีดังนี้

ตารางที่ 7

ปริมาณการถือครองหวัรบนิวเคลียร์ในปี 2009

ประเทศ	จำนวนหวัรบนิวเคลียร์
สหรัฐอเมริกา	9,400
รัสเซีย	13,000
สหราชอาณาจักร	185
ฝรั่งเศส	300
จีน	240
อิสราเอล	80
อินเดีย	60-80
เกาหลีเหนือ	น้อยกว่า 10

จากข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่าปริมาณการถือครองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา และไม่อยู่ในระดับที่สามารถเป็นภัยต่อความมั่นคงของสหรัฐได้เลย แต่การที่ทั้งจีนและรัสเซียเป็นพันธมิตรกับเกาหลีเหนือนั้น ส่งผลให้สหรัฐยังริ้วรอยที่จะดำเนินการขึ้นเด็ดขาดต่อเกาหลีเหนือเหมือนกับที่ปฏิบัติต่ออิรัก การที่สหรัฐอเมริกาพยายามโน้มน้าวให้ประชาคมโลกเห็นถึงความสำคัญของปัญหาการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนืออาจตีความได้ว่าสหรัฐต้องการที่จะรักษาบทบาทความเป็นมหาอำนาจของโลกไว้ แต่อีกนัยหนึ่งก็อาจแสดงออกให้เห็นถึงความต้องการที่จะรักษาความสงบให้เกิดขึ้นบนคาบสมุทรเกาหลี

แม้การดำเนินการด้านการทูตจะช่วยคลี่คลายสถานการณ์ลงบ้างโดยเฉพาะในสมัย บิล คลินตันเป็นผู้นำสหรัฐในปี 1994 เพราะทั้งสองประเทศบรรลุข้อตกลงในการที่เกาหลีเหนือสัญญาว่าจะยุติและเลิกล้มโครงการผลิตพลูโตเนียมซึ่งเป็นฐานการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ โดยเกาหลีเหนือจะได้รับความช่วยเหลือในการผลิตพลังงานนิวเคลียร์เป็นการตอบแทน แต่ในปี 2002 หลังประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู. บุช เป็นผู้นำสหรัฐได้หนึ่งปี เขาได้กล่าวโจมตีเกาหลีเหนือว่าเป็นหนึ่ง

ใน "อักษะแห่งความชั่วร้าย" ซึ่งหลังจากนั้นสหรัฐพบหลักฐานที่เกาหลีเหนือกำลังผลิตอาวุธนิวเคลียร์ การดำเนินการเพื่อยุติปัญหานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือจึงยังคงดำเนินต่อไป การที่สหรัฐไม่ละความพยายามที่จะหาทางเปิดการเจรจา และหาพันธมิตรจากประเทศในเอเชีย แสดงให้เห็นว่าการเจรจาเรื่องเกาหลีเหนือจะยังคงไม่ยุติลงแต่ประการใด แม้ว่าท่าทีของเกาหลีเหนือจะยังคงแข็งกร้าวก็ตาม

การเดินทางไปเยือนเกาหลีเหนืออย่างเป็นทางการ 2 ครั้งของนายกรัฐมนตรีโคอิซุมิ แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่แก้ไขปัญหาอย่างจริงจังระหว่างสองประเทศ แต่ในระดับนานาชาติมองว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือจะเกิดหลังการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐกับเกาหลีเหนือ เพราะญี่ปุ่นมีนโยบายต่างประเทศเป็นไปในทิศทางเดียวกับสหรัฐอเมริกา ถ้าเกาหลีเหนือกับสหรัฐปรับความสัมพันธ์สู่ระดับปกติกันได้นั้น ก็จะทำให้เกิดผลดีหลายประการ ในระดับภูมิภาคนั้นญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือก็จะสามารถปรับความสัมพันธ์ต่อกันได้ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและมูลค่าทางการค้าเพิ่มมากขึ้น ส่วนในระดับนานาชาตินั้นก็ไม่ต้องกังวลกับภัยคุกคามจากอาวุธนิวเคลียร์

4.1.2 จีน

จีนเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับญี่ปุ่น แต่ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศโดยเฉพาะในช่วงสงครามเย็นนั้นมีของเขตค่อนข้างจำกัด โดยที่ญี่ปุ่นถูกกีดกันจากสหรัฐอเมริกาให้ลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพกับรัฐบาลไต้หวันภายใต้การนำของนายเจียงไคเช็ค ในขณะที่จีนก็ต้องการให้ญี่ปุ่นรับรองทางการทูตว่ารัฐบาลจีนเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องเพียงรัฐบาลเดียว และต้องการให้ญี่ปุ่นยอมรับว่าไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของจีน อุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางความสัมพันธ์ของสองประเทศคือ สหรัฐอเมริกา เพราะจีนในขณะนั้นคือศัตรูของสหรัฐ แม้ว่าญี่ปุ่นจะลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพกับไต้หวัน แต่ญี่ปุ่นก็ยังทำการค้ากับทั้งจีนและไต้หวัน เพราะรัฐบาลญี่ปุ่นดำเนินนโยบายแยกการเมืองออกจากเศรษฐกิจกับจีนมาตลอด

ในช่วงต้นทศวรรษที่ 70 จีนเริ่มผลักดันให้มีการเปิดความสัมพันธ์กับญี่ปุ่น ประกอบกับในช่วงนั้นสหรัฐอเมริกามีการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศหลังจากล้มเหลวจากสงครามเวียดนาม และล้มเลิกนโยบายที่สกัดกั้นจีน ในที่สุดปี 1972 ญี่ปุ่นสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนและยกเลิกความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวัน ซึ่งหลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต มูลค่าการค้าของทั้งสองประเทศก็เพิ่มขึ้น จาก 1.2 พันล้านดอลลาร์ในปี 1972 เป็น 3.8 พันล้านดอลลาร์ในปี 1975 ซึ่งในช่วงต้นปี 1978 ก่อนการลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพนั้น

ทั้งสองประเทศได้ลงนามเกี่ยวกับข้อตกลงด้านการค้า ข้อตกลงนี้ทำให้เกิดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจระหว่างกัน จีนมีทรัพยากรและวัตถุดิบจำนวนมากซึ่งสามารถตอบสนองเศรษฐกิจของญี่ปุ่นได้ ในขณะที่ญี่ปุ่นก็สามารถเข้ามาลงทุนและให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจต่อจีน อีกทั้งยังช่วยเปิดตลาดใหม่ในจีนได้อีกด้วย

ในช่วงทศวรรษ 1980 ขณะที่ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศขยายตัว แต่ความสัมพันธ์ด้านการเมืองกลับเลวร้ายลง เนื่องจากมีรายงานข่าวว่ากระทรวงศึกษาธิการของญี่ปุ่นกำลังพิจารณาเรื่องการแก้ไขตำราเรียนเกี่ยวกับความโหดร้ายของญี่ปุ่นในช่วงที่ทำสงครามรุกรานจีนโดยใช้คำพูดที่เบาบาง เช่น เปลี่ยนจากคำว่ารุกราน เป็นคำว่า การเข้าไป อีกทั้งนายกรัฐมนตรีนาคาโซเน่ ยังเดินทางไปเยือนศาลเจ้ายาสุคุนิในวันที่ 15 สิงหาคม 1985 โดยเดินทางไปในฐานะนายกรัฐมนตรี ช่วงที่จีนเกิดเหตุการณ์การก่อกบฏเทียนอันเหมินใน ปี 1989 แม้ว่าประเทศในกลุ่มอุตสาหกรรม 7 ประเทศจะร่วมลงนามในการใช้มาตรการคว่ำบาตรต่อจีน ซึ่งมาตรการนี้รวมถึงการระงับการติดต่ออย่างเป็นทางการในระดับสูง การขายอาวุธและเทคโนโลยีเพื่อการป้องกันประเทศ การงดออกวีซ่าแก่นักศึกษาจีนและคนจีนที่ต้องการเดินทางไปต่างประเทศ แต่ญี่ปุ่นกลับเลือกใช้เพียงบางมาตรการเท่านั้นเช่นระงับการให้เงินกู้ยืม แต่ไม่ได้คว่ำบาตรทางการค้าและการลงทุนในจีนแต่เมื่อจีนยกเลิกการประกาศกฎอัยการศึก รัฐบาลญี่ปุ่นจึงกลับมาเตรียมการเพื่อให้เงินกู้ยืมแก่จีนอีกครั้ง ผลจากการดำเนินการของรัฐบาลญี่ปุ่นในช่วงดังกล่าวทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศถือได้ว่าดีที่สุดนับตั้งแต่หลังสงครามเป็นต้นมา เพราะหลังจากนั้นมีการเดินทางไปเยือนจีนอย่างเป็นทางการของจักรพรรดิและจักรพรรดินี ซึ่งในการกล่าวสุนทรพจน์จักรพรรดิอากิฮิโตะได้กล่าวแสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ในระดับราชวงศ์แล้วนายกรัฐมนตรีโฮโซคาวา (Morihiro Hosokawa) นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นในขณะนั้นได้เดินทางไปเยือนจีน และกล่าวคำขอโทษอย่างเป็นทางการต่อสงครามรุกรานของญี่ปุ่น ซึ่งก็ได้สร้างความพอใจให้แก่จีนเป็นอย่างมาก

ปี 1995 ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศตึงเครียดขึ้นอีกครั้งจากโครงการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ของจีน ซึ่งนายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นคนต่อๆ มา ก็แสดงความกังวลใจต่อการสร้างกองทัพอากาศของจีน ในทางกลับกันจีนก็มองว่าการเพิ่มงบประมาณป้องกันประเทศและการเสริมสร้างแสนยานุภาพทางทหารของญี่ปุ่นนั้นสร้างความสงสัยให้จีน และจีนก็มองว่าการที่ญี่ปุ่นร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาโดยมองจีนว่าเป็นภัยคุกคามนั้น ก็เพื่อรักษาความเป็นมหาอำนาจทางทหารและเศรษฐกิจ ความร่วมมือระหว่างสหรัฐกับญี่ปุ่นในเรื่องความมั่นคงที่ได้ลงนามกันในปี 1996 นั้นมีเป้าหมายที่จีน นอกจากนี้เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในญี่ปุ่นซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์

ของทั้งสองประเทศเลวร้ายลงอีกเมื่อนาย ลี เต็ง ฮุยประธานาธิบดีไต้หวันเยือนญี่ปุ่นเป็นการส่วนตัว การอนุมัติตำราเรียนประวัติศาสตร์เล่มใหม่ที่มีเนื้อหาบิดเบือนเหตุการณ์รุกรานจีนของญี่ปุ่น เหตุการณ์เชิงหยาง ในปี 2002 รวมไปถึงการเดินทางไปเยือนศาลเจ้ายาสุคุนิอย่างเป็นทางการหลายครั้งของนายกรัฐมนตรีโคอิซุมิด้วย

แม้ว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับญี่ปุ่นจะได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งทางการเมืองมาตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา แต่ปริมาณการค้าและการลงทุนกลับเพิ่มขึ้น ในปี 2004 ปริมาณการค้าระหว่างจีนกับญี่ปุ่นมีมูลค่าถึง 1.7 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ จนปัจจุบันทั้งสองประเทศต่างก็เป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สำคัญ แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ทำให้ทั้งสองประเทศเกิดความหวาดระแวงต่อกัน แม้จะมีการเจรจาระหว่างทั้งสองประเทศมากขึ้น เพราะจีนเชื่อว่าหากสหรัฐอเมริกาถอนทัพออกจากญี่ปุ่นแล้วญี่ปุ่นมีขีดความสามารถที่จะผลิตอาวุธนิวเคลียร์ให้สำเร็จได้อย่างรวดเร็ว เพื่อเพิ่มศักยภาพในการป้องกันประเทศให้เข้มแข็งมากขึ้น (ไชยวัฒน์ คำชู, 2542, น.225-272) บทวิจารณ์ของหนังสือพิมพ์ China Daily วันที่ 6 กันยายน 1996 อธิบายเหตุผลว่าความเป็นทหารนิยมของญี่ปุ่นยังคงอยู่ ดังนี้

1. ที่ผ่านมารัฐบาลญี่ปุ่นไม่เต็มใจที่จะรับผิดชอบประเทศที่เป็นเหยื่อของสงครามอย่างจริงจัง แต่ที่ทำเพราะถูกบีบบังคับจากนานาชาติ
2. ผู้นำญี่ปุ่นหลายคนยังคงไปสักการะดวงวิญญาณผู้เสียชีวิตที่ศาลเจ้ายาสุคุนิ
3. ญี่ปุ่นพยายามจะเขียนประวัติศาสตร์ใหม่ โดยกล่าวถึงการเข้าร่วมสงครามอย่างบิดเบือน และปฏิเสธการสังหารหมู่ที่นานกิง
4. งบประมาณด้านการทหารและกำลังรบของญี่ปุ่นที่มีอยู่มีศักยภาพสูงกว่าแค่ป้องกันประเทศ
5. วันที่ 20 กรกฎาคม 1996 รัฐบาลญี่ปุ่นประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ 200 ไมล์ทะเล ซึ่งรวมเกาะเตียวหยู (Diaoyu) ซึ่งญี่ปุ่นเรียกว่าเซนกากุ (Senkaku) ไว้ด้วย

เดือนเมษายน ปี 2005 ได้เกิดเหตุการณ์ประท้วงอย่างรุนแรงในประเทศจีน โดยมีสาเหตุจากตำราเรียนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งจีนกล่าวหาว่าญี่ปุ่นบิดเบือนประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่นานกิง ซึ่งการประท้วงครั้งนี้จีนได้ยื่นข้อเสนอให้รัฐบาลญี่ปุ่น 2 ประการ (วรินทร์ วุรงค์, 2549, น.42) คือ

1. ขอให้ญี่ปุ่นเขียนประวัติศาสตร์ให้ถูกต้อง
2. ขอให้นายกโคอิซุมิเลิกไปสักการะศาลเจ้ายาสุคุนิ ซึ่งจีนถือว่าศาลเจ้านี้เป็นที่รวมวิญญาณของอาชญากรสงครามโลกครั้งที่ 2

ในประเด็นเกี่ยวกับตำราเรียนประวัติศาสตร์เล่มใหม่ของญี่ปุ่นนั้น ทั้งจีนและญี่ปุ่นมีความเห็นที่ขัดแย้งกัน ซึ่งนอกจากจีนแล้ว เกาหลีใต้ก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกับญี่ปุ่น นอกจากนี้ยังมีเรื่องการไปสักการะดวงวิญญาณทหารที่เสียชีวิตในสงครามที่ศาลเจ้ายาสุคุนิ ซึ่งศาลเจ้าดังกล่าวได้อันเชิญวิญญาณของอาชญากรสงครามชั้น A มาสถิตไว้ด้วย ซึ่งจีนตีความว่าการที่ผู้นำญี่ปุ่นไปสักการะที่ศาลเจ้ายาสุคุนินั้น แสดงถึงการยกย่องและรับรองในสงครามที่เป็นการรุกราน

1. ปัญหาเกี่ยวกับตำราเรียนประวัติศาสตร์

ปี 2001 กระทรวงศึกษาธิการของญี่ปุ่นได้อนุมัติแบบเรียนประวัติศาสตร์เล่มใหม่ที่ทำโดยสมาคมปฏิรูปแบบเรียนญี่ปุ่น (Japanese Society for History Textbook Reform: 新しい歴史教科書を作る会) ปัญหาเรื่องตำราเรียนประวัติศาสตร์เล่มใหม่ที่ได้รับอนุญาตให้นำมาสอนในโรงเรียนเล่มนี้ ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่ดีขึ้นในหมู่ชาวจีนและชาวเกาหลีที่เคยถูกญี่ปุ่นรุกราน เนื่องจากแบบเรียนเล่มใหม่นั้นไม่ได้บรรจุเนื้อหาที่ถูกต้องในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ไว้ ญี่ปุ่นถูกมองว่ามีความพยายามในการบิดเบือนประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดการประท้วงขึ้น หนังสือเรียนประวัติศาสตร์เล่มใหม่นี้เลี้ยงที่จะกล่าวถึงพฤติกรรมที่โหดร้ายของญี่ปุ่น ข้อโต้แย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมิได้มีเพียงประเด็นเดียวเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การตัดเรื่องราวของหญิงบำเรอออกจากแบบเรียน หน่วยปฏิบัติการ 731 (สงครามชีวภาพ) การกล่าวคำขอโทษของรัฐบาลและจักรพรรดิการอธิบายว่าสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นสงครามปลดปล่อยประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียใต้ให้พ้นจากการเป็นอาณานิคม การอธิบายว่าการที่ญี่ปุ่นยึดครองเกาหลีเป็นไปเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ และระบุเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ญี่ปุ่นสังหารหมู่ชาวจีนที่เมืองนานกิง เพียงแค่ว่าเป็น “เหตุการณ์” ที่มีคนจีน “หลายคน” ถูกสังหาร โดยไม่ยอมระบุถึงจำนวน ขณะที่นักประวัติศาสตร์ยืนยันว่ามีชาวจีนเสียชีวิตไม่ต่ำกว่า 300,000 คน โดยก่อนหน้านี้ รัฐบาลจีนได้แสดงความไม่พอใจต่อการออกแบบเรียนดังกล่าวไปแล้ว ซึ่งรัฐบาลญี่ปุ่นได้ชี้แจงกลับว่า แบบเรียนที่ใช้ในโรงเรียนญี่ปุ่นไม่ได้จัดทำโดยหน่วยงานภาครัฐ แต่เป็นของบริษัทเอกชน ซึ่งญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ให้เสรีภาพกับสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ดังนั้นรัฐบาลจึงไม่สามารถเข้าไปแทรกแซงเนื้อหาของแบบเรียนโดยตรงได้ หากแบบเรียนถูกต้องตามหลักเกณฑ์ นอกจากนี้ชาวจีนยังประท้วงที่ญี่ปุ่นพยายามยื่นขอเป็นสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ

ความขัดแย้งเรื่องหนังสือประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นที่ร้ายแรงแรงระหว่างจีนกับญี่ปุ่นเกิดขึ้นครั้งแรกในปี 1982 เมื่อรัฐบาลจีนได้ต่อว่ากระทรวงศึกษาธิการของญี่ปุ่นในการบิดเบือน

การรุกรานทางทหารต่อประเทศโดยการเปลี่ยนคำว่า “รุกราน” เป็น “การรูดหน้า” การโต้แย้งรอบที่สองเกิดขึ้นในปี 1986 และความขัดแย้งล่าสุดเกิดขึ้นในปี 2005 ส่งผลให้เกิดความตึงเครียดในความสัมพันธ์ของจีนและญี่ปุ่นนับแต่ที่จีนและญี่ปุ่นได้ผูกสัมพันธ์ทางการทูตมาเป็นเวลากว่า 30 ปีก่อนหน้านั้น เดือนสิงหาคมปี 1993 สมาชิกของพรรค LDP บางส่วนตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อพิจารณาตรวจสอบประวัติศาสตร์ และแสดงความเห็นในเชิงปฏิเสธถึงการมีอยู่ของค่ายกักกันนานกิงและหญิงบำเรอ ถัดมาในปี 1994-95 พยายามที่จะขัดขวางการลงมติในรัฐสภาในเรื่องการกล่าวคำขอโทษ แม้ว่าพวกเขาจะล้มเหลวในการล้มมตินี้ แต่ก็ประสบความสำเร็จในการลบคำสำคัญออกไปเช่น “การกระทำการล่วงละเมิด” และ “การปกครองอาณานิคม” และเรียกร้องให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการสั่งให้ลบการพูดถึง “หญิงบำเรอ” ออกจากหนังสือเรียน

ปลายปี 1996 ศ.โนบุคัทซึ ฟุจิโอกะ (Nobukatsu Fujioka) เป็นผู้หนึ่งที่ร่วมก่อตั้งสมาคมปฏิรูปแบบเรียนญี่ปุ่น ได้ประกาศว่าจะตีพิมพ์หนังสือเรียนประวัติศาสตร์เล่มใหม่เพื่อใช้ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในปี 2002 โดยมีศาสตราจารย์นิชิโอ คันจิ (Nishio Kanji) เป็นบรรณาธิการ มีแนวคิดหลักที่ว่าแต่ละชาติมีมุมมองในการเขียนประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน เนื้อหาในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาของญี่ปุ่นให้ภาพประวัติศาสตร์ในแง่ลบมากเกินไปนับตั้งแต่สงครามจีน-ญี่ปุ่นในปี 1894 สงครามรัสเซีย-ญี่ปุ่นในปี 1904 ซึ่งอธิบายว่าเป็นยุคสมัยที่ญี่ปุ่นรุกรานประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์ที่เลวร้ายทั้ง ๆ ที่แบบเรียนเหล่านี้ถูกใช้ในโรงเรียนญี่ปุ่น

เดือนมกราคม 1999 กระทรวงศึกษาธิการได้ขอให้ผู้จัดพิมพ์หนังสือเรียนจัดทำหนังสือเรียนให้มีเนื้อหาที่สมดุลมากขึ้นและพิจารณาหาผู้เขียนใหม่ ซึ่งแม้ว่าจะมีผู้จัดพิมพ์บางส่วนได้ทำหนังสือเรียนฉบับแก้ไขเสริมและเปลี่ยนผู้เขียนบางคนออก แต่ก็ยังไม่มีใครที่ทำการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ฉบับร่างแก้ไขปี 2002 ของหนังสือเรียนได้ชี้ให้เห็นว่าผู้จัดพิมพ์ไม่มีเป้าหมายในการปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสงครามที่จำเป็น อย่างไรก็ตามเมื่อฉบับร่างมาถึงขั้นตอนสุดท้ายก็ได้ถูกส่งต่อไปกลั่นกรองโดยทางกระทรวง คำอธิบายที่เกี่ยวข้องกับความทารุณโหดร้ายในสงครามของชาวญี่ปุ่นถูกตัดออกไป เรื่องที่สำคัญที่สุดก็คือการลบเรื่องของโสเภณีทหารออกไปจากหนังสือเรียน เพราะถือว่าเป็นการเขียนประวัติศาสตร์ที่ทำร้ายตัวเอง ศาสตราจารย์ฟุจิโอกะ โนบุคัทซึ ชี้แจงว่าไม่มีหลักฐานที่ระบุว่าหญิงสาวที่ไปให้บริการในกองทัพถูกบังคับโดยหน่วยงานทหารของญี่ปุ่น แต่ในฐานะของผู้แพ้ญี่ปุ่นถูกเรียกร้องให้สำนึกผิด และให้ยอมรับในหลักฐานของเกาหลีและจีนซึ่งเป็นเหยื่อของสงคราม นอกจากนี้ยังกล่าวอีกว่าโสเภณีทหารนั้นเป็นเรื่องที่เกิดมาตลอดในประวัติศาสตร์แต่กลับไม่มีประเทศใด ๆ ถูกบังคับให้จดจำยกเว้นญี่ปุ่น ช่วงเวลาที่หนังสือเรียนฉบับร่างนี้กำลังถูกตรวจสอบจากกระทรวงศึกษาธิการนั้น ชาว

ญี่ปุ่นจำนวนมาก ซึ่งรวมถึงอาจารย์และนักประวัติศาสตร์ที่รับรู้เรื่องราวในแบบเรียนเล่มใหม่แสดงความผิดหวังและกังวลใจ ไม่ใช่เพียงเพราะว่าเนื้อหานั้นแสดงถึงการรักชาติอย่างผิด ๆ แต่เนื้อหาที่เป็นข้อมูลพื้นฐานมีข้อผิดพลาดอีกด้วย ต้นปี 2001 หลังจากที่ผู้เขียนได้ทำการแก้ไข 137 แห่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการก็ได้รับรองหนังสือและประกาศว่าหนังสือเล่มนี้ไม่มีความจำเป็นต้องแก้ไขอีก แม้ว่าจะมีกลุ่มคนที่ออกมาต่อต้านตำราเรียนเล่มใหม่ แต่โรงเรียนรัฐบาลในเขตชิโมะงะ จังหวัดโตชิกิ (Tochigi) ได้ตัดสินใจใช้หนังสือเรียนใหม่นี้เป็นแห่งแรก แต่ภายหลังก็ได้ยกเลิกการใช้แบบเรียนเล่มดังกล่าวหลังจากถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากทั้งในและนอกเขตการศึกษา ปฏิกริยาของจีนต่อกรณีดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ทำให้ประเทศจีนไม่พอใจที่สุดก็อาจเป็นเรื่องการอธิบายเรื่องการสังหารหมู่ที่นานกิง หนังสือฉบับร่างได้กล่าวอ้างว่าหากมีการสังหารก็จริง ก็ไม่ได้เป็นแบบเดียวกับที่เรียกว่าการสังหารหมู่เลย การรุกรานและการกระทำทารุณของญี่ปุ่นที่มีต่อประเทศจีนในครั้งแรกของศตวรรษที่ 20 ยังคงทำให้เป็นปัญหาด้านความสัมพันธ์อันยาวนานระหว่างจีนและญี่ปุ่น จีนตั้งข้อสังเกตว่าญี่ปุ่นไม่ได้แสดงการรับรู้และคำขอโทษที่เพียงพอสำหรับการรุกรานและกระทำสิ่งที่โหดร้าย แม้ว่าญี่ปุ่นจะแสดงความเสียใจและพิจารณาตนเองในหลาย ๆ ครั้งก็ตาม นอกจากนี้จีนยังคงกังวลกับความเป็นชาตินิยมของญี่ปุ่น ซึ่งในอดีตมีส่วนผลักดันให้เกิดกองทหารญี่ปุ่นที่ไปรุกรานประเทศเพื่อนบ้าน

2. การไปเยือนศาลเจ้ายาสุคุนิของผู้นำญี่ปุ่น

ประเด็นเกี่ยวกับการไปเยือนศาลเจ้ายาสุคุนิของนายกรัฐมนตรีโคอิซุมินั้นเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นทั้งในญี่ปุ่น และเป็นประเด็นที่ประเทศอย่างเช่นจีน และเกาหลีใต้มักยกขึ้นมากล่าวโทษญี่ปุ่นในเรื่องการรุกรานทางทหารในอดีต ซึ่งนายกโคอิซุมิได้ประกาศความตั้งใจในการไปเยือนศาลเจ้าหากขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี และเมื่อได้เป็นนายกรัฐมนตรีในปี 2001 ก็ได้ไปเยือนศาลเจ้ายาสุคุนิตามที่ได้ตั้งใจไว้แม้จะมีเสียงคัดค้านจากประชาชนในประเทศและประเทศเพื่อนบ้านก็ตาม

ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวจีนรวมถึงชาวเกาหลีใต้ประท้วงนั้นเนื่องจากศาลเจ้ายาสุคุนิถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชาตินิยมและทหารนิยม ในปี 1978 มีการอันเชิญดวงวิญญาณของของอาชญากรสงครามชั้น A มาสถิตที่ศาลเจ้ายาสุคุนิด้วย ดังนั้นจึงมีเสียงคัดค้านถึงความไม่เหมาะสมในการไปแสดงความเคารพบรรดาดวงวิญญาณที่ถือได้ว่าเป็นผู้นำความหายนะมาสู่ชาติ มุมมองเกี่ยวกับศาลเจ้ายาสุคุนิภายในประเทศญี่ปุ่นและต่างประเทศนั้นมีความแตกต่างกัน มุมมองจากคนญี่ปุ่นนั้นมองว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทางศาสนาเพื่อเป็นการสวด

มนต์ให้ผู้เสียชีวิตไปแล้ว แต่ในมุมมองของต่างประเทศนั้นมองในมุมที่แตกต่างออกไป โดยมองว่า ศาลเจ้าแห่งนี้ถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ที่ชัดเจนของผลการกระทำในอดีตของญี่ปุ่นที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน รวมไปถึงสหรัฐอเมริกา ดังนั้นเมื่อมีการเยือนศาลเจ้าเกิดขึ้น ย่อมมีผู้ไม่พอใจการกระทำดังกล่าวของผู้นำญี่ปุ่น การก่อตั้งศาลเจ้ายาสุคุนิในระยะแรกนั้นถูกสร้างเพื่อนเป็นศาสนสถานของศาสนาชินโต และใช้เป็นที่สถิตของดวงวิญญาณนักรบซึ่งเสียชีวิตจากสงครามตั้งแต่ตอนต้นสมัยเมจิ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้ศาลเจ้ายาสุคุนิถูกมองว่าเป็นสถานที่ที่มีความคลุมเครือระหว่างเป็นศาสนสถานกับเป็นสถานที่ซึ่งบ่งบอกความเป็นชาตินิยมอย่างสูง

หลังพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่สอง ชินโตแห่งรัฐได้ถูกฝ่ายสัมพันธมิตรแยกออกจากรัฐอย่างเด็ดขาด และยุติการเป็นศาสนาประจำรัฐ เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ โดยมาตราที่เกี่ยวข้องคือมาตรา 20 ที่กล่าวไว้ว่า

第 20 条 信教の自由は、何人に対してもこれを保障する。いかなる宗教団体も、国から特権を受け、又は政治上の権力を行使してはならない。
何人も、宗教上の行為、祝典、儀式又は行事に参加することを強制されない。国及びその機関は、宗教教育その他いかなる宗教的活動もしてはならない。

“บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในทางศาสนา แต่รัฐจะจัดให้องค์การทางศาสนามีเอกสิทธิ์ใด ๆ หรือมีอำนาจหน้าที่ทางการเมืองมิได้ การบังคับให้บุคคลเข้าร่วมการกระทำ การสมโภช พิธีการ หรือพิธีกรรมใด ๆ ทางศาสนา จะกระทำมิได้ และรัฐและองค์กรของรัฐจะจัดการศึกษาทางศาสนาและจะประกอบพิธีกรรมอื่นใดทางศาสนามิได้”

การเดินทางไปเยือนศาลเจ้ายาสุคุนิจึงกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญในมาตราดังกล่าว และถูกมองว่าเป็นการกระทำที่ไร้ความรับผิดชอบต่อสงคราม ทำร้ายความรู้สึกของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เคยได้รับความโหดร้ายทารุณของทหารญี่ปุ่น และอาจถูกตีความว่ามีความพยายามที่จะรื้อฟื้นชินโตแห่งรัฐขึ้นมาใหม่ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาญี่ปุ่นยังไม่ได้แสดงออกถึงความจริงใจที่จะสำนึกผิด แม้นายกรัฐมนตรีโคอิซุมิจะยืนยันว่าการเดินทางไปเยือนศาลเจ้านั้นเพื่อสวดมนต์และขอให้เกิดสันติภาพก็ตาม

การแก้ปัญหากรณีศาลเจ้ายาสุคุนินั้นมีข้อเสนอเกิดขึ้นหลายประการ เช่น

1. การลบชื่ออาชญากรสงครามชั้น A ออก (A 級戦犯分祀案) แต่ได้รับการปฏิเสธจากศาลเจ้า เพราะตามความเชื่อของศาสนาชินโตบุคคลเมื่อตายแล้วจะไปเป็นเทพ ดังนั้นจึงไม่สามารถลบชื่อออกได้
2. การเปลี่ยนศาลเจ้าเป็นนิติบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา (非宗教法人化案) ผู้เสนอความคิดนี้คือนายอะโซ ทาโร โดยเขียนไว้ในคอลัมน์ 私の視点 ใน

หนังสือพิมพ์อาซาฮีวันที่ 8 สิงหาคมโดยเสนอให้กลับไปใช้ชื่อเดิมคือ โชคงจะ (招魂社) ซึ่งแนวคิดนี้เคยมีผู้เสนอในช่วงปลายทศวรรษ 1960 แต่ก็ไม่ได้ผล

3. การสร้างศูนย์สักการะดวงวิญญาณแห่งใหม่ (新国立追悼施設案) ผู้เสนอความคิดนี้คือยามาซากิ ทาคูมาเอะ ในเดือนกุมภาพันธ์ 2005 โดยเสนอให้สร้างที่สักการะดวงวิญญาณแห่งชาติใหม่โดยไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับศาสนาเพื่อไม่ให้ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญ แต่ก็ถูกต่อต้านจากครอบครัวของผู้ตาย

ปัจจุบันรัฐบาลญี่ปุ่นได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ที่จะสร้างสถานที่แห่งใหม่ทดแทนศาลเจ้ายาสุคุนิสำหรับจารึกชื่อผู้เสียชีวิตในสงคราม และสำหรับการไปสักการะของผู้นำญี่ปุ่นเพื่อลดความขัดแย้งกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยจะไม่มีพิธีกรรมชินโตเข้ามาเกี่ยวข้องอีก แต่ปัญหาอยู่ที่สถานที่ใหม่นี้จะมีการรวบรวมผู้เสียชีวิตในสงครามอย่างไร อาชญากรรมสงครามชั้น A จะถูกย้ายมาสถานที่แห่งใหม่ด้วยหรือไม่ เพราะสิ่งที่เพื่อนบ้านประท้วงนั้นเป็นเรื่องความคิดของผู้นำญี่ปุ่นที่มีต่อสงคราม (วรินทร์ ววงค์, 2549, น.48 อ้างจากทาคาฮาชิ เทซุยะ, 2005)

ซึ่งการไปเยือนศาลเจ้ายาสุคุนิเป็นประจำทุกปีนับตั้งแต่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของนายจุนอิชิโร โคอิซูมิ และการอนุมัติตำราเรียนประวัติศาสตร์ที่มีเนื้อหาบางส่วนไม่ตรงกับความเป็นจริงเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศ แต่ในความเป็นจริงแม้ว่าญี่ปุ่นจะมีการแก้ไขตำราเรียนประวัติศาสตร์ให้ถูกต้อง รวมถึงนายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นเลิกการไปเยือนศาลเจ้ายาสุคุนิ ก็ไม่อาจช่วยให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศราบรื่นได้ตลอดไป ปัญหาในด้านอื่น ๆ ที่ยังคงรบกวนความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ เช่น ประเด็นเกี่ยวกับหมู่เกาะเซนกากุ ปัญหาไต้หวัน รวมถึงประเด็นด้านการทหาร ก็จะถูกกลายมาเป็นประเด็นหลักต่อเนื่องไป เพราะสาเหตุหลักอีกประการที่สำคัญนั้นเกิดจากการที่จีนเริ่มกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกแทนที่ญี่ปุ่น ซึ่งเมื่อพิจารณาจากมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP: Gross Domestic Product) ของจีนและญี่ปุ่นในช่วงปี 2003 เป็นต้นมา พบว่ามูลค่า GDP ของจีนนั้นมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องทุกปี แม้ว่าในปี 2009 และ ปี 2010 จะลดลงจากปีก่อนหน้า แต่ก็ยังอยู่ในระดับสูงมากกว่า 8 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่มูลค่า GDP ของญี่ปุ่นนั้นกลับเปลี่ยนแปลงในทางตรงข้ามกับจีนโดยมีระดับลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อนหน้า

ดังตาราง 8

ตารางที่ 8
การเปรียบเทียบ GDP ระหว่างจีนกับญี่ปุ่น

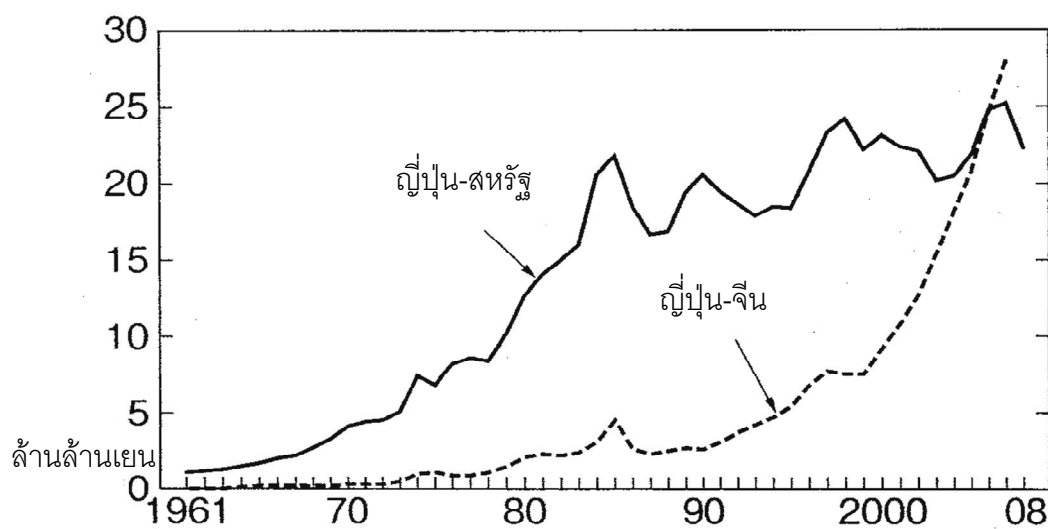
ปี	อัตราการเติบโตของ GDP	
	จีน	ญี่ปุ่น
2003	8.00%	-0.30%
2004	9.10%	2.70%
2005	9.10%	2.90%
2006	10.20%	2.60%
2007	10.70%	2.20%
2008	11.90%	2.00%
2009	9.00%	-0.70%
2010	8.70%	-5.70%

ที่มา : www.indexmundi.com

แม้ญี่ปุ่นกับจีนจะมีความแตกต่างในทัศนคติด้านการเมืองจนกลายเป็นความขัดแย้งที่สำคัญซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศไม่ราบรื่น ในด้านเศรษฐกิจนั้นเมื่อดูจากมูลค่าของ GDP ของจีนที่อาจส่งสัญญาณเตือนให้ญี่ปุ่นรู้ว่าจีนกำลังจะก้าวเข้ามาเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจของโลกในระดับแนวหน้าเช่นเดียวกับญี่ปุ่น ซึ่งญี่ปุ่นคงไม่ต้องการให้จีนขึ้นมามีอำนาจแทนที่ตน แต่ทั้งสองประเทศกลับมีผลประโยชน์ร่วมที่สำคัญคือในด้านการค้า ซึ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศนั้นอาจเป็นปัจจัยที่เหนี่ยวรั้งความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ ไม่ให้ล่มสลาย แต่ในปี 2007 จีนเป็นประเทศคู่ค้าใหญ่ที่สุดของญี่ปุ่นแทนที่สหรัฐอเมริกา (แผนภูมิที่ 5) โดยการค้าระหว่างจีน-ญี่ปุ่นคิดเป็นมูลค่า 27.87 ล้านล้านเยน สำหรับปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นคู่ค้าใหญ่อันดับ 1 กับจีนแทนที่สหรัฐอเมริกามาจากค่าเงินเยนญี่ปุ่นที่อ่อนค่าลงอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในช่วงปลายปี 2006 สินค้าทุนประเภทเครื่องจักรต่างๆของญี่ปุ่น ได้รับการสั่งซื้อเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้รถยนต์จากญี่ปุ่นสามารถทำตลาดในจีนได้ดีกว่าสหรัฐ

แผนภูมิที่ 5

การเปลี่ยนแปลงการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับจีน และญี่ปุ่นกับสหรัฐ

ที่มา : 日本国勢図会 2009/10

จากสถิติการค้าล่าสุดนั้นจีนเป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดของญี่ปุ่น เป็นตลาดที่ญี่ปุ่นส่งออกสินค้าไปมากที่สุด แม้ว่าในช่วงปี 2005 จะเกิดการประท้วงญี่ปุ่นอย่างรุนแรงในจีนส่งผลให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศตกต่ำที่สุดนับตั้งแต่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน แต่นายฮะสุซึตะ ทาคาชิมะ โฆษกกระทรวงการต่างประเทศของญี่ปุ่นในขณะนั้นได้ออกมากล่าวว่าไม่มีเหตุผลใดๆที่ญี่ปุ่นจะเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจที่มีต่อจีน เพราะเท่าที่ผ่านมามูลค่าการค้าระหว่างจีนและญี่ปุ่นได้เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับจนกระทั่งญี่ปุ่นมีมูลค่าการค้ากับจีนมากกว่าที่มีกับสหรัฐ แม้ว่าในปี 2008 มูลค่าการส่งออกของญี่ปุ่นจะเพิ่มขึ้นจากปี 2007 ที่ส่งออกไปจีนร้อยละ 15.3 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด โดยมีมูลค่าการส่งออก 12,949,889 ล้านเยน หรือประมาณร้อยละ 16.0 และมูลค่าการนำเข้าสินค้าจากจีนจะลดลงจากร้อยละ 20.6 ของปริมาณการนำเข้าสินค้าทั้งหมด เหลือเพียงร้อยละ 18.8 หรือประมาณ 14,830,406 ล้านเยน แต่ญี่ปุ่นกลับขาดดุลการค้ากับจีนมาตลอดนับตั้งแต่ปี 1990 เป็นต้นมา ดังตารางที่ 9 โดยสินค้าที่ญี่ปุ่นส่งออกไปมากที่สุดถึงร้อยละ 44.3 ของปริมาณการส่งออกไปจีนคือ สินค้าประเภทเครื่องจักร ซึ่งปัจจัยที่มีส่วนให้ทั้งสองประเทศกลายเป็นคู่ค้าที่สำคัญต่อกันอีกประการคือการย้ายฐานการผลิตไปยังจีน ส่งผลให้ปริมาณการนำเข้าสินค้าจากจีนเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 9
การเปลี่ยนแปลงการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับจีน

ปี	ส่งออก		นำเข้า		ดุลการค้า กับจีน (ล้านเยน)
	ส่งออกไปจีน (ล้านเยน)	ร้อยละ	นำเข้าจากจีน (ล้านเยน)	ร้อยละ	
1985	2,991,151	7.1	1,552,365	5.0	1,438,786
1990	883,510	2.1	1,729,858	5.1	-846,348
1995	2,061,960	5.0	3,380,882	10.7	-1,318,922
2000	3,274,448	6.3	5,941,358	14.5	-2,666,910
2005	8,836,853	13.5	11,975,449	21.0	-3,138,596
2006	10,793,696	14.3	13,784,370	20.5	-2,990,674
2007	12,838,998	15.3	15,035,468	20.6	-2,196,470
2008	12,949,889	16.0	14,830,406	18.8	-1,880,517

ที่มา : 日本国勢図会 2009/10

กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ทางเมืองระหว่างญี่ปุ่นกับจีนนั้นเต็มไปด้วยประเด็นความขัดแย้งมากมาย แต่ทั้งจีนและญี่ปุ่นต่างให้ความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน เพราะเศรษฐกิจของจีนที่เติบโตอย่างไม่หยุดยั้งจนกลายเป็นคู่ค้าทางเศรษฐกิจที่สำคัญต่อกัน จนทำให้ญี่ปุ่นหวาดหวั่นต่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของจีนที่อาจกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจแทนที่ญี่ปุ่นซึ่งกำลังประสบภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ นอกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจแล้ว การพัฒนาด้านการทหารของจีนก็ยิ่งรุดหน้าอย่างต่อเนื่อง ในช่วงเดือนตุลาคม ปี 1996 จีนได้ออกมาวิจารณ์ญี่ปุ่นว่า การที่ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาสร้างทฤษฎี “ภัยคุกคามจากจีน” นั้นก็เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจในเรื่องความต้องการเพิ่มอำนาจทางทหารของญี่ปุ่นเอง เพราะช่วงเดือนเมษายน ปี 1996 ญี่ปุ่นลงนามในสนธิสัญญาความมั่นคงญี่ปุ่น-สหรัฐอเมริกา จีนก็ได้วิจารณ์ว่า ญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกากำลังเปลี่ยนข้อตกลงความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐจากแนวทางป้องกันเป็นแนวทางในเชิงรุก แม้ว่าทั้งสหรัฐและญี่ปุ่นจะปฏิเสธว่าการขยายความร่วมมือด้านความมั่นคงนี้ไม่ได้มีเป้าหมายอยู่ที่จีน ในช่วงปี 2004 เรือดำน้ำของจีนได้แล่นเข้ามาในเขตน่านน้ำของญี่ปุ่น เรือของกองกำลังป้องกันตนเองทางทะเลได้สกัดไว้ ซึ่งจีนอ้างว่าไม่ได้มีเจตนาจะผ่านเข้ามา แต่เนื่องจากเกิดปัญหาด้านเทคนิค และจีนก็ได้ขอโทษญี่ปุ่นจากเหตุการณ์ดังกล่าว

ในช่วงเวลาที่ญี่ปุ่นขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองนั้น จีนก็ส่งทหารของตนออกไปร่วมรักษาสันติภาพกับสหประชาชาติเช่นเดียวกับญี่ปุ่น ในรายงานสมุดปกขาวป้องกันประเทศของญี่ปุ่นในปี 2007 กล่าวว่าจีนได้ส่งทหารของตนออกไปปฏิบัติการรักษาสันติภาพทั้งสิ้น 12 ภารกิจ ซึ่งตั้งแต่ญี่ปุ่นเริ่มขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองอย่างชัดเจนในด้านการรักษาสันติภาพ ส่งผลกระทบต่อประเทศในภูมิภาคเดียวกัน เช่น จีน โดยเฉพาะในเรื่องความหวาดระแวงในด้านความมั่นคง ฝนิตา ไชยสร (2547, น.116-117) เพราะจีนเชื่อว่าญี่ปุ่นมีความสามารถในการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ให้สำเร็จภายในเดือนเดียว หากสหรัฐอเมริกาถอนกำลังออกจากญี่ปุ่นแล้ว ญี่ปุ่นต้องพัฒนากองทัพของตัวเองให้เข้มแข็ง

ตั้งแต่ช่วงหลังสงครามเย็นเป็นต้นมา จีนได้เพิ่มงบประมาณด้านทหารอย่างต่อเนื่อง ในที่สุดจีนก็สามารถพัฒนาอาวุธให้ทันสมัยด้วยเทคโนโลยีของจีนเอง เดือนมีนาคม ปี 2007 รัฐบาลจีนได้ประกาศเพิ่มงบประมาณทางทหารอีก 17 เปอร์เซ็นต์เพื่อพัฒนากองทัพให้ทันสมัย เช่นการจัดซื้อเครื่องบินรบ รวมถึงอาวุธที่มีอำนาจสูง ซึ่งก็ส่งผลให้จีนกลายเป็นประเทศที่นำเข้าอาวุธยุทโธปกรณ์รายใหญ่อันดับหนึ่งของโลก จากข้อมูลของสถาบันวิจัยสันติภาพระหว่างประเทศแห่งสต็อกโฮล์ม (Stockholm International Peace Research Institute) พบว่ามากกว่าร้อยละ 90 ของอาวุธที่จีนนำเข้านั้นมาจากรัสเซีย ซึ่งจีนก็ได้กล่าวว่า การพัฒนากองทัพของตนนั้นเพื่อป้องกันประเทศของตน ซึ่งจีนก็แสดงจุดยืนให้เห็นชัดเจนด้วยการลดกำลังทหาร ดังแสดงในแผนภูมิ 6

ตารางที่ 10

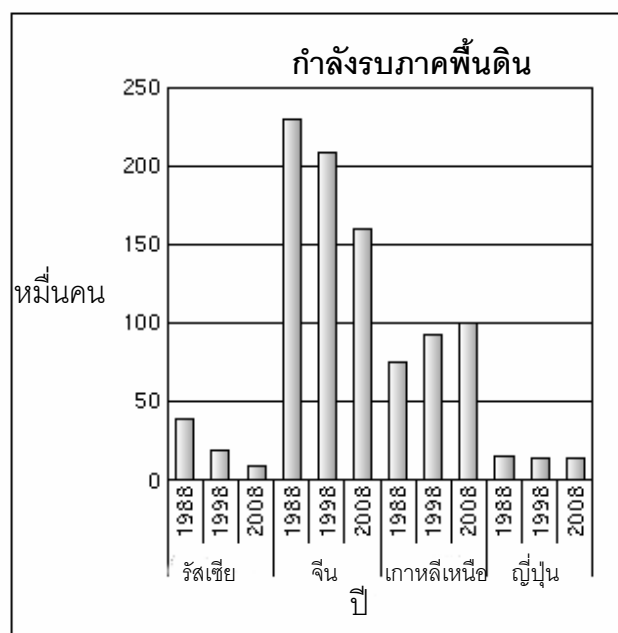
จำนวนทหารประจำการและทหารกองหนุนของแต่ละประเทศ

ประเทศ	กองทัพบก (หมื่นคน)		กองทัพอากาศ
	ประจำการ	กองหนุน	จำนวนเครื่องบินขับไล่
สหรัฐอเมริกา	154	98	3,890
อังกฤษ	16	20	370
ฝรั่งเศส	25	3	430
จีน	219	80	1,950
รัสเซีย	103	2000	2,180
ญี่ปุ่น	23	42	430
เกาหลีเหนือ	110	65	580

ที่มา : 平成 21 年版日本の防衛－防衛白書－

แผนภูมิที่ 6

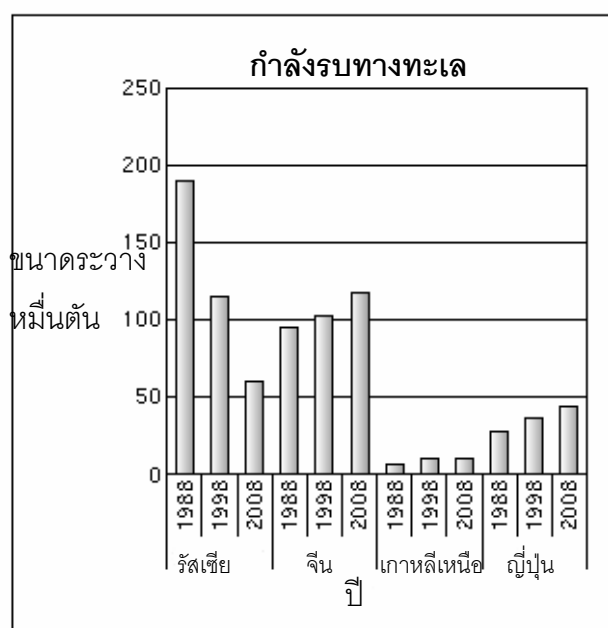
เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงกำลังทหารของประเทศรอบข้างญี่ปุ่น

ที่มา : 平成 21 年版日本の防衛—防衛白書—

แผนภูมิที่ 7

เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงกำลังรบทางทะเลของประเทศรอบข้างญี่ปุ่น

ที่มา : 平成 21 年版日本の防衛—防衛白書—

การที่จีนมีศักยภาพด้านการทหารที่เข้มแข็ง งบประมาณทางทหารของจีนจำนวน 461 ร้อยล้านดอลลาร์สหรัฐซึ่งอยู่ในลำดับที่ 4 ของโลกในปี 2007 หรือประมาณร้อยละ 1.42 ต่อ สัดส่วน GDP การที่จีนมีอาวุธนิวเคลียร์ในความครอบครองซึ่งญี่ปุ่นไม่มี ญี่ปุ่นแสดงความกังวลต่อ งบประมาณทางทหารที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของจีน โดยเฉพาะตั้งแต่หลังสงครามเย็นเป็นต้นมา จีนใช้จ่ายงบประมาณจำนวนมากเพื่อเพิ่มศักยภาพทางทหารของตนให้เข้มแข็ง ดังแสดงใน แผนภูมิที่ 7 นอกจากนี้จากผลการสำรวจความคิดเห็นของชาวญี่ปุ่นของสำนักงานคณะรัฐมนตรีในปี 2006 ยังแสดงให้เห็นว่านอกจากประชาชนญี่ปุ่นให้ความสนใจกับภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือแล้ว ยังให้ความสนใจกับการเพิ่มกำลังรบทางทะเลของจีนด้วย การเพิ่มงบประมาณทางทหารนี้อาจ เป็นสัญญาณที่เตือนญี่ปุ่นเกี่ยวกับความมั่นคงของญี่ปุ่น ในรายงานสรุปปกขาวปี 2005 ของ ทบวงความมั่นคงของญี่ปุ่นระบุเป็นครั้งแรกว่าความทันสมัยทางทหารของจีนอาจเป็นภัยต่อ คุกคามต่อความมั่นคงของญี่ปุ่น จึงเป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่ผลักดันให้ญี่ปุ่นหันเข้าหาทาง สหรัฐอเมริกาเพื่อต่อต้านอำนาจไม่ให้จีนขึ้นมาเทียบเท่ากับญี่ปุ่นและจากผลการกระทำดังกล่าว ของญี่ปุ่นก็ยิ่งสร้างความไม่พอใจให้กับจีนมากขึ้นไปอีก

แม้ว่าทั้งสองประเทศได้มีการพบปะเจรจาระหว่างกันในระดับพหุภาคีและทวิภาคีใน เรื่องปัญหาความมั่นคงเพื่อเพิ่มความเข้าใจและลดความหวาดระแวงระหว่างกัน รวมถึงเป็นทั้ง หุ่นส่วนและคู่แข่งทางเศรษฐกิจที่สำคัญ แต่ทั้งจีนและญี่ปุ่นก็ยังคงหวาดระแวงเกี่ยวกับภัยคุกคาม ด้านความมั่นคงต่อกัน เพราะจีนนั้นยังคงมีความเคลือบแคลงสงสัยในพฤติกรรมต่าง ๆ ของ รัฐบาลและผู้นำญี่ปุ่นมาโดยตลอด ตัวอย่างเช่น ความพยายามที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะ ในมาตราที่ 9 รวมถึงการยกฐานะของทบวงความมั่นคง ขึ้นเป็นกระทรวงกลาโหม การปรับปรุง ระบบป้องกันขีปนาวุธซึ่งญี่ปุ่นทำร่วมกับสหรัฐ นอกจากนี้กำลังรบ รวมถึงยุทโธปกรณ์ของกอง กำลังป้องกันตนเองถือได้ว่ามีความล้ำหน้าเมื่อเทียบกับการมีเพื่อป้องกันประเทศ แม้มาตรา 20 จะระบุชัดเจนว่ารัฐจะไม่นำศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการปกครอง ซึ่งก็เป็นการยืนยันได้ว่า ญี่ปุ่นจะไม่กลับไปเป็นชาตินิยมที่ได้รับการสนับสนุนจากศาสนาอีก และมีรัฐธรรมนูญมาตรา 9 ที่ ระบุให้ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ไร้ศาสนาในอีกมุมมองนั้นมาตราที่ 9 ยังอาจหมายถึงการขอโทษ และแสดงความสำนึกผิดต่อเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตด้วย

สำหรับญี่ปุ่นแล้วแม้จีนจะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงทางการเมือง และกลายเป็น ทั้งคู่แข่งและหุ้นส่วนทางการค้าที่สำคัญ แต่ญี่ปุ่นกังวลเกี่ยวกับภัยคุกคามจากจีนน้อยกว่าเกาหลี เหนือ ประเด็นด้านตำราเรียนประวัติศาสตร์ และการไปเยือนศาลเจ้ายาสุคุนิของผู้นำญี่ปุ่น รวมทั้ง ประเด็นความขัดแย้งในประวัติศาสตร์ที่ยากจะลืมเลือนสำหรับชาวจีน ก็ชี้ให้เห็นถึงความไม่

แน่นอนในด้านความสัมพันธ์และความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นกับจีน การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่น-จีนเป็นผลประโยชน์ขั้นพื้นฐานของประชาชนทั้งสองประเทศ และก่อให้เกิดสันติภาพและความมั่นคงในเอเชีย นอกจากนี้การที่ญี่ปุ่นแสดงความปรารถนาที่จะเป็นสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ซึ่งความต้องการดังกล่าวนี้เป็นไปได้ยากถ้าจีนไม่สนับสนุนหลังการเดินขบวนประท้วงญี่ปุ่นในจีนนายกรัฐมนตรีของจีนได้กล่าวยืนยันที่จะสนับสนุนอินเดียเข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง ส่วนสาเหตุที่จีนจะไม่สนับสนุนญี่ปุ่นก็เนื่องจากการไม่ยอมรับความจริงที่เคยเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ระหว่างจีนกับญี่ปุ่น ส่วนความสัมพันธ์ในปัจจุบันที่ไม่ราบรื่นนั้น หากรัฐบาลญี่ปุ่นสามารถแก้ไขปัญหามาจากประวัติศาสตร์ได้อย่างเหมาะสมก็จะทำให้ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันก็จะเป็นจริง

4.2 ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจระหว่างญี่ปุ่นกับอิรัก

ประเทศในเอเชียที่เป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาอย่างเช่น เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ ที่ต่างก็ให้การสนับสนุนการทำสงครามรุกรานของสหรัฐอเมริกาอย่างชัดเจน ก็ถูกสหรัฐอเมริกากดดันให้ส่งทหารไปช่วยในอิรัก (ญี่ปุ่นประมาณ 600 นาย เกาหลีใต้กว่า 3,000 นาย ฟิลิปปินส์ 50 นาย) ซึ่งทั้งหมดก็อ้างว่า ไปช่วยด้วยเหตุผลทางมนุษยธรรม อย่างไรก็ตาม เป็นที่ทราบกันดีว่าเหตุผลสำคัญของประเทศเหล่านี้มาจากข้อเหตุผลด้านการเมืองและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเช่นกัน ประเทศดังกล่าวนี้ต้องพึ่งพิงสหรัฐอเมริกาทั้งด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจอย่างมาก นอกจากนี้ยังคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในอิรักด้วย เช่น ญี่ปุ่นต้องพึ่งน้ำมันจากตะวันออกกลางร้อยละ 85 ของน้ำมันดิบที่ส่งเข้าประเทศทั้งหมด หวังว่าเมื่ออิรักกลับคืนสู่ภาวะปกติ ญี่ปุ่นต้องการได้สัญญาซื้อน้ำมันในราคาที่เป็นมิตร ในปี 2003 บริษัทมิทซูบิชิ ได้ตกลงทำสัญญาซื้อน้ำมันดิบ 40,000 บาร์เรลต่อวันจากเมืองบาสราทางตอนใต้ของอิรัก บริษัทยักษ์ใหญ่ของประเทศเกาหลีใต้ เช่น บริษัทฮุนไดการก่อสร้าง (Hyundai Construction) และ บริษัทอิเล็กทรอนิกส์แอลจี (LG Electronic) หวังจะได้ประโยชน์จากการประมูลงานในอิรัก บริษัทฮุนไดได้งานก่อสร้างโรงพยาบาลและงานซ่อมแซมในอิรักมูลค่าทั้งสิ้น 240 ล้านดอลลาร์เรียบบ่อย

ผณิตา ไชยศร (2547, น. 124) กล่าวว่า ภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเองที่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันล้วนเป็นภารกิจที่เน้นหนักในการให้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรม การเข้าไปบูรณะซ่อมแซม สาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวก ถือเป็นการลงทุนวิธีหนึ่ง การสร้างสันติภาพในดินแดนต่าง ๆ ถือเป็นการวางรากฐานให้ญี่ปุ่นเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์จากดินแดนนั้นได้อย่างเต็มที่ การปฏิบัติการทางการทหารจึงอยู่ในปริมาณที่

เหมาะสมเพื่อไม่ให้กระทบต่อผลประโยชน์ที่ญี่ปุ่นได้สร้างไว้ ทั้งนี้ความคิดเห็นดังกล่าวของผณิตา ไชยศรีได้สอดคล้องกับข่าวที่ปรากฏในนิตสารแฉแปนไทม์ (the Japan Time) ในเดือนเมษายน 2004 ผู้แทนรัฐบาลสหรัฐกล่าวในวันที่ 30 มีนาคม 2004 ว่าบุชอนุญาตให้ญี่ปุ่นเข้าไปลงทุนในโครงการพัฒนาน้ำมันในอิหร่านเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนจากการส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าไปในอิรัก แบรด เชอร์แมน (Brad Sherman, a California Democrat) กล่าวว่า “สหรัฐต้องการต้องการให้ญี่ปุ่นส่งทหาร 550 คน เพื่อสนับสนุนภารกิจของสหรัฐและกองกำลังนานาชาติ”

หลังวิกฤตการณ์น้ำมันในช่วงทศวรรษ 1970 ญี่ปุ่นมีความพยายามที่จะลดการใช้ น้ำมัน และหาพลังงานทางเลือกอื่น ๆ แต่กระนั้นก็ตามญี่ปุ่นยังคงเป็นประเทศที่มีความต้องการใช้น้ำมันเป็นลำดับสามของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา และจีน และเป็นประเทศที่มีการนำเข้าน้ำมันเป็นลำดับที่สองของโลกรองจากสหรัฐอเมริกาในปี 2006 นอกจากนี้จากการที่อิรักเป็นชาติที่มีน้ำมันสำรองเป็นอันดับสองของโลก เป็นจุดสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นต่ออิรัก น้ำมันดิบของญี่ปุ่นกว่าร้อยละ 99.6 เป็นน้ำมันดิบที่ได้จากการนำเข้า ในปี 2006 มีปริมาณการนำเข้าน้ำมันดิบถึง 238,650 ล้านลิตร แม้ว่าจะลดลงกว่าปี 2005 ถึงร้อยละ 4.2 ก็ตาม ซึ่ง ไชยวัฒน์ คำชู (2549, น.332) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่กำหนดนโยบายของญี่ปุ่นต่อภูมิภาคตะวันออกกลางเกือบตลอดยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สามารถสรุปได้เพียงคำเดียว คือ น้ำมัน

ตารางที่ 11

ปริมาณการนำเข้าน้ำมันดิบของญี่ปุ่นในปี 2008

ประเทศ	พันกิโลลิตร	ร้อยละ	ประเทศ	พันกิโลลิตร	ร้อยละ
ซาอุดีอาระเบีย	70,211	29.0	อินโดนีเซีย	7,441	3.1
สหรัฐอเมริกา เอมิเรตส์	58,698	24.3	คูเวต	5,918	2.4
อิหร่าน	28,035	11.6	โอมาน	5,352	2.2
กาตาร์	25,911	10.7	เวียดนาม	3,532	1.5
คูเวต	18,725	7.7	ออสเตรเลีย	2,807	1.2
รัสเซีย	8,068	3.3	อิรัก	2,361	1.0
รวม				241,766	100.0

ที่มา : 日本国勢図会 2009/10

น้ำมันดิบส่วนใหญ่นำเข้าจากซาอุดีอาระเบียร้อยละ 29 ของปริมาณการนำเข้าทั้งหมด จากสหรัฐอเมริกาและเม็กซิโกร้อยละ 24 และเนื่องจากญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการนำเข้าน้ำมันดิบค่อนข้างจะคงที่ญี่ปุ่นจึงได้พิจารณาการนำเข้าน้ำมันจากหลากหลายประเทศ ปี 1972 ญี่ปุ่นเปลี่ยนประเทศคู่ค้าน้ำมันกับอินโดนีเซีย เม็กซิโก และจีน ซึ่งทำให้ปริมาณการนำเข้าน้ำมันดิบจากตะวันออกกลางที่เคยนำเข้าร้อยละ 80 ของการนำเข้าทั้งหมดลดลงเหลือเพียงร้อยละ 67.9 แต่เมื่อเข้าสู่ทศวรรษที่ 1990 ปริมาณการใช้น้ำมันในประเทศอินโดนีเซีย เม็กซิโก และจีน มีปริมาณที่สูงขึ้น ทำให้ญี่ปุ่นต้องหันกลับไปส่งน้ำมันดิบจากประเทศในตะวันออกกลางอีก โดยในปี 1998 มีปริมาณการส่งน้ำมันดิบร้อยละ 86.2 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 86.9 ในปี 2008 ส่วนมูลค่าการค้าโดยรวมระหว่างญี่ปุ่นกับอิรักในปี 2007 และ 2008 มีปริมาณการส่งออก 141 ร้อยล้านเยน และ 212 ร้อยล้านเยน ตามลำดับและปริมาณนำเข้าสินค้าจากอิรักมีมูลค่า 1,199 และ 1,570 ร้อยล้านเยน คิดเป็นร้อยละ 0.2 ของปริมาณการนำเข้าสินค้าทั้งหมด

ก่อนการถอนกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดินออกจากซามาวาห์ในปี 2006 เจ้าหน้าที่รัฐบาลญี่ปุ่นได้ชี้ว่าเงินจำนวน 3.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐที่เป็นเงินกู้สำหรับรัฐบาลอิรักมีเป้าหมายที่พลังงานน้ำมัน เจ้าหน้าที่คนหนึ่งได้อธิบายว่า “การพัฒนาและแก๊สธรรมชาติที่มีอยู่มากมายในอิรักและการเชื่อมโดยตรงสู่การได้มาซึ่งกำไรจากระบบเงินต่างประเทศ ซึ่งนำมาผลักดันสู่การฟื้นฟูประเทศ” ในต้นเดือนสิงหาคม หนังสือพิมพ์โยมิอูริได้ยกคำอ้างของเจ้าหน้าที่กระทรวงการคลัง พาณิชย และอุตสาหกรรมที่ได้ยอมรับอย่างเปิดเผยว่านโยบายการช่วยเหลือของญี่ปุ่นมีจุดประสงค์ในการช่วยเหลือบริษัทของญี่ปุ่นในการรับข้อตกลงการพัฒนาน้ำมันของอิรักในอนาคต (Michael Penn, 2007)

ปลายเดือนมีนาคม 2005 บริษัทสำรวจปิโตรเลียมของญี่ปุ่น (Japan Petroleum Exploration Co. – JAPEX) ได้ลงนามกับกระทรวงน้ำมันของอิรักในการให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคการสำรวจแหล่งพลังงานน้ำมัน โดยได้ดำเนินการศึกษาถึงแหล่งพลังงานน้ำมันบริเวณใกล้กรุงแบกแดด ในทะเลทรายทางตะวันตก บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ของอิรัก ซึ่งแผนการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตน้ำมันนี้ทางอิรักกล่าวว่าอาจมีส่วนช่วยให้บริษัทปิโตรเลียมของญี่ปุ่นชนะการประมูลเกี่ยวกับการสำรวจน้ำมัน

วันที่ 3 สิงหาคม 2006 หลังจากกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดินถอนออกจากอิรัก นายอาโอะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของญี่ปุ่นในขณะนั้น ได้ไปเยือนอิรักโดยเป็นการเยือนที่ไม่ได้มีการประกาศต่อสาธารณชนในก่อนหน้านี้ โดยนายอาโอะได้เข้าพบทั้งนายนูริ อัล-มาลิกี นายกรัฐมนตรีของอิรัก (Prime Minister Nuri al-Maliki) และนายโฮซาร์ มามูด เซบา

ริ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (Foreign Minister Hoshyar Mahmud Zebari) โดยในการพบกัน นายอาโอะได้ประกาศว่า “รัฐบาลญี่ปุ่นมีความประสงค์ที่จะขยายขอบเขตความสัมพันธ์ในอนาคตระหว่างญี่ปุ่นและอิรักหลังจากการถอนออกของกองกำลังป้องกันตนเอง เช่น ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองที่มากขึ้น” (Hisane Masaki, 2006) ซึ่งคำกล่าวของอาโอะนั้นแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของการที่ญี่ปุ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาน้ำมันในอิรัก เพราะน้ำมันเป็นส่วนหนึ่งในปัจจัยเบื้องหลังที่ญี่ปุ่นสนับสนุนนโยบายการโจมตีอิรักของสหรัฐอเมริกา แม้ว่าอาจจะไม่ใช่เหตุผลสำคัญที่สุด แต่ประเทศที่ให้การสนับสนุนสหรัฐอเมริกาในด้านบวกจะได้รับการตอบแทนด้วยสัญญาด้านน้ำมันในอิรักหลักจากอำนาจของประธานาธิบดีซัดดัมฮุสเซน แม้แผนการทั้งหมดยังไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาน้ำมันของอิรัก แต่กระนั้นในเดือนเมษายน 2005 บริษัทสำรวจน้ำมันปิโตรเลียมของญี่ปุ่นได้ลงนามข้อตกลงการช่วยเหลือด้านเทคนิคกับกระทรวงพลังงานของอิรัก และมีความชัดเจนขึ้นในช่วงปลายปี 2006 เมื่อนายฮุสเซน อัล-ชาวิสตานี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานของอิรัก ได้มาเยือนญี่ปุ่นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านน้ำมันของทั้งสองฝ่าย โดยนายอัล-ชาวิสตานีได้เปิดเผยแก่ผู้สื่อข่าวว่ามีบริษัทน้ำมันของญี่ปุ่นหลายแห่งแสดงความสนใจในการพัฒนาสถานีน้ำมันในนาสิริยา (Al-Nasiriyah) ทางตอนใต้ของอิรัก

เดือนมีนาคม 2007 นายกรัฐมนตรีชินโซ อาเบะและรองประธานาธิบดีอิรัก นายอัล-ฮาซิมิได้เห็นด้วยต่อการจัดทำ “ความร่วมมือทางด้านยุทธศาสตร์ระยะยาว” ระหว่างทั้งสองประเทศเพื่อยกระดับความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองของทั้งสองประเทศ หลังการมาเยือนของรองประธานาธิบดีของอิรักในเดือนมีนาคม ตามด้วยการของนายกรัฐมนตรีฟูมิโอะ อัส-มาลิกิ ได้มาเยือนญี่ปุ่นในเดือนเมษายน เมื่อนายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นและอิรักพบกัน นายอาเบะได้กล่าวว่า “ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในนโยบายของพวกเราต่อการช่วยเหลือฟื้นฟูประเทศอิรักผ่านทางเงินช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาและการกิจของกองกำลังป้องกันตนเอง พวกเราต้องการเร่งเดินหน้าการร่วมมือกันทางด้านยุทธศาสตร์ระยะยาว” ซึ่งในเรื่องเกี่ยวกับความร่วมมือทางด้านยุทธศาสตร์นี้ Kurt M. Campbell, Nirav Patela and Richard Weitz (2008, p.30) กล่าวว่า ความร่วมมือทางด้านยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศขนาดกลางทั้งสองประเทศที่อยู่ในบริเวณที่ต่างกัน เป็นเหมือนความพยายามของผู้จัดทำนโยบายของญี่ปุ่นที่ต้องการจะเอาใจสหรัฐอเมริกาซึ่งอาจประกาศเป็นสัญญาว่าญี่ปุ่นจะยังคงให้การสนับสนุนนโยบายของประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุชในอิรัก แม้ว่าจะถอนกองกำลังออกมาแล้วก็ตาม อีกทั้งข้อตกลงนี้ยังได้เตรียมกรอบการทำงานโดยที่ญี่ปุ่นสามารถพัฒนาความสัมพันธ์ด้านเชื้อเพลิงกับรัฐบาลอิรักได้ต่อไป ซึ่งรองประธานาธิบดีอิรัก นาย

ทาริต อัล-ฮาซิมิได้ขอให้บริษัทของญี่ปุ่นเข้าไปลงทุนในการพัฒนาด้านน้ำมันและเชื้อเพลิงในอิรักอย่างรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

หลังการถอนปฏิบัติการทางทหารของญี่ปุ่นออกจากพื้นที่อิรัก ยังคงมีความร่วมมือกันระหว่างญี่ปุ่นกับอิรักเรื่อยมา โดยเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2009 นายโฮชยาร์ เซบารี (Hoshyar Zebari) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของอิรัก ได้กล่าวสุนทรพจน์ในงานเฉลิมฉลองความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่น-อิรัก ครบรอบ 70 ปีว่า “ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่น-อิรัก ได้เข้าสู่ยุคใหม่แล้ว โดยมุ่งเน้นไปที่ด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจ มากกว่าด้านการทหาร และความมั่นคง” นอกจากนี้ นายโฮชยาร์ยังกล่าวขอบคุณญี่ปุ่นเป็นพิเศษสำหรับความช่วยเหลือในการพัฒนาอิรักในด้านต่าง ๆ ทั้งที่ผ่านรูปแบบของเงินกู้ และการส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าไปฟื้นฟูอิรัก ยังได้เรียกร้องให้บริษัทลงทุนจากญี่ปุ่นเข้าไปลงทุนในอิรักให้มากขึ้น

การที่ญี่ปุ่นแสดงการสนับสนุนต่อสงครามอิรักนั้นเป็นสัญญาณบ่งชี้ถึงความสำคัญของผลประโยชน์ของญี่ปุ่นในภูมิภาคนี้ ประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซนอาจเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงซึ่งอาจเป็นผลให้น้ำมันมีราคาสูงขึ้นซึ่งขัดขวางผลประโยชน์ของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นต้องเผชิญหน้ากับความจริงที่ว่าความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศในอ่าวเปอร์เซียแต่เพียงอย่างเดียวนั้นไม่สามารถทำให้มั่นใจในผลประโยชน์ระยะยาวได้เลย ในทางตรงกันข้ามญี่ปุ่นจำเป็นต้องเข้าร่วมในกิจกรรมด้านอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาในภูมิภาคนี้ด้วย การนำเข้าน้ำมันของญี่ปุ่นนั้นประมาณร้อยละ 90 ของการนำเข้าน้ำมันมาจากตะวันออกกลาง ชาวญี่ปุ่นเองตระหนักดีว่าญี่ปุ่นควรดำเนินการเพื่อความมั่นคงในด้านพลังงานน้ำมันด้วยตัวเอง แทนที่จะหวังพึ่งพาสหรัฐอเมริกาและประเทศมหาอำนาจอื่นๆ เพียงอย่างเดียว แม้ว่าสัดส่วนการนำเข้าน้ำมันจากตะวันออกกลางจะมีปริมาณมาก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนที่นำเข้าจากประเทศอิรักแล้วมีจำนวนน้อย ซึ่งการที่รัฐบาลญี่ปุ่นช่วยเหลือรัฐบาลอิรักทั้งให้เงินกู้และเงินช่วยเหลือต่าง ๆ แก่อิรัก และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบูรณะฟื้นฟูอิรักตามคำเรียกร้องของสหรัฐอเมริกา นั้นรัฐบาลญี่ปุ่นหวังว่าจะทำให้ญี่ปุ่นได้ส่วนแบ่งจากการครอบครองแหล่งพลังงานน้ำมันในอิรัก

4.3 ภัยจากการก่อการร้าย

ญี่ปุ่นเคยเผชิญกับการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในอดีต คือ ปี 1995 การก่อการร้ายโดยกลุ่มคนที่คลั่งในลัทธิโอมชินริเกียว ได้ปล่อยก๊าซพิษในสถานีรถไฟใต้ดินสถานีโตเกียว มีผู้เสียชีวิต 12 คน บาดเจ็บ 5,500 คน ต่อมาในเดือนสิงหาคม 1999 วิศวกรเหมืองแร่ชาวญี่ปุ่น 4 คน ในสาธารณรัฐไครจีส์ ถูกจับเป็นตัวประกันโดยกลุ่มติดอาวุธอิสลาม ต่อมาทั้งหมดได้ถูกปล่อยตัว จุด

เปลี่ยนที่สำคัญของการต่อต้านการก่อการร้ายคือ หลังเหตุการณ์ถล่มตึกเวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ และอาคารเพนตากอน ในสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2001 สหรัฐอเมริกาได้ร้องขอให้ญี่ปุ่นสนับสนุนสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านการก่อการร้าย โดยประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช ได้กล่าวแก่นายกรัฐมนตรีโคอิซุมิว่า “ญี่ปุ่นจะอยู่ฝ่ายเดียวกับสหรัฐหรือจะอยู่กับการก่อการร้าย”

ญี่ปุ่นได้เริ่มมีนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายที่รวดเร็ว โดยประกาศนโยบายพื้นฐานทันทีว่า “ญี่ปุ่นจะต่อสู้กับการก่อการร้ายโดยคำนึงถึงความมั่นคงของประเทศ โดยการสนับสนุนการประสานกำลังเป็นหนึ่งในระหว่างประเทศต่าง ๆ โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ และญี่ปุ่นจะสนับสนุนสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มที่ในฐานะเป็นพันธมิตร”

ต่อมาวันที่ 19 กันยายน 2001 นายกรัฐมนตรีจุนอิชิโร โคอิซุมิได้ประกาศถึงมาตรการที่ตอบสนองการโจมตีของการก่อการร้ายต่อสหรัฐอเมริกา 7 ประการคือ

1. รัฐบาลญี่ปุ่นจะดำเนินการที่เหมาะสมและจำเป็นในการส่งบุคลากร การให้การสนับสนุนต่าง ๆ รวมทั้งยา และสวัสดิการทางการแพทย์ การขนส่งและอื่น ๆ แก่สหรัฐอเมริกา และประเทศอื่นๆ ที่กำลังดำเนินมาตรการในการต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งถือว่าเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ภายใต้มติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ 1368
2. รัฐบาลญี่ปุ่นจะดำเนินการที่เหมาะสมและจำเป็นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่การป้องกันอุปกรณ์และพื้นที่ของกองกำลังสหรัฐและอุปกรณ์สำคัญของญี่ปุ่น
3. รัฐบาลญี่ปุ่นจะส่งเรือของกองกำลังป้องกันตนเองออกไปรวบรวมข้อมูล
4. รัฐบาลญี่ปุ่นจะให้ความร่วมมือในระดับนานาชาติในการแลกเปลี่ยนข้อมูล และดูแลข้อมูลการเข้าออกประเทศญี่ปุ่น
5. รัฐบาลญี่ปุ่นจะขยายความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านอื่น ๆ ที่สำคัญแก่ประเทศรอบข้าง และประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการก่อการร้าย รัฐบาลจะขยายความช่วยเหลือต่ออินเดียนและปากีสถาน
6. รัฐบาลญี่ปุ่นจะให้ความช่วยเหลือต่อบุคคลพลัดถิ่น ซึ่งรวมถึงภารกิจความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมของกองกำลังป้องกันตนเองด้วย
7. รัฐบาลญี่ปุ่นจะร่วมมือกับนานาชาติในการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อตอบโต้กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และหลีกเลี่ยงกับความสับสนที่อาจจะเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจทั้งภายในและระหว่างประเทศ

หลังจากประกาศนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นยังดำเนินการเพื่อผ่านร่างพระราชบัญญัติพิเศษการต่อต้านการก่อการร้าย (Anti-Terrorism Special Measure Law) ในเดือนตุลาคม 2001 นอกจากนี้ยังผ่านพระราชบัญญัติแก้ไขกฎหมายกองกำลังป้องกันตนเอง (Amendment of Self Defense Force Law) และพระราชบัญญัติแก้ไขกฎหมายความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อสันติภาพ (Amendment of the International Peace Cooperation Law) ซึ่งกฎหมายเหล่านี้ส่งผลให้รัฐบาลญี่ปุ่นสามารถส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมในการกิจด้านความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมของกองทัพสหรัฐอเมริกาและนานาชาติภารกิจการค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัย และภารกิจด้านการช่วยเหลือผู้อพยพ รวมทั้งในกฎหมายฉบับนี้ส่งผลให้กองกำลังป้องกันตนเองทางทะเล และกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศออกปฏิบัติการยังมหาสมุทรอินเดีย และอ่าวเปอร์เซียได้

ปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายที่เห็นชัดอย่างเป็นรูปธรรมหลังการประกาศนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายคือปฏิบัติการในประเทศอัฟกานิสถานของกองกำลังป้องกันตนเอง โดยในวันที่ 9 พฤศจิกายน 2001 ญี่ปุ่นส่งเรือรบ 2 ลำและเรือส่งกำลังบำรุงไปยังมหาสมุทรอินเดียเพื่อสนับสนุนการโจมตีความต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกาในอัฟกานิสถาน ถัดมาในเดือนตุลาคม 2002 ได้ส่งเรือคุ้มกัน เรือส่งเสบียง พร้อมด้วยน้ำมัน 200,000 ลิตรให้เรือรบอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ต่อมาในเดือนธันวาคม 2002 ญี่ปุ่นได้ส่งเรือพิฆาตที่สามารถตรวจจับซีปนาวุธไปยังมหาสมุทรอินเดียเพื่อคุ้มกันเรือรบของสหรัฐอเมริกาที่เติมเชื้อเพลิงกลางมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งเรือลำนี้สามารถให้การสนับสนุนการสู้รบของสหรัฐอเมริกาในอิรักได้

4.4 ความต้องการเข้าเป็นสมาชิกถาวรคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าญี่ปุ่นเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ในปี 1956 นับได้ว่าเป็นสมาชิกลำดับที่ 80 นับจากเข้าเป็นสมาชิกจนกระทั่งปัจจุบัน ญี่ปุ่นได้เข้าเป็นสมาชิกของสหประชาชาติมาแล้ว 53 ปี ซึ่งญี่ปุ่นได้ร่วมปฏิบัติการต่าง ๆ ของสหประชาชาติ รวมทั้งการบริจาคเงินให้แก่สหประชาชาติเป็นจำนวนมาก นับได้ว่าเป็นลำดับ 2 รองจากสหรัฐอเมริกา ดังตาราง 12

ตารางที่ 12

จำนวนการบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนงบประมาณประจำของสหประชาชาติ

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
สหรัฐอเมริกา	22	22	22	22	22	22	22	22	22
ญี่ปุ่น	19.6	19.7	19.5	19.5	19.5	19.5	16.6	16.6	16.6
อังกฤษ	5.5	5.5	5.5	6.1	6.1	6.1	6.6	6.6	6.6
ฝรั่งเศส	6.5	6.5	6.5	6.0	6.0	6.0	6.3	6.3	6.3
จีน	1.5	1.5	1.5	2.1	2.1	2.1	2.6	2.6	2.6
รัสเซีย	1.2	1.2	1.2	1.1	1.1	1.1	1.2	1.2	1.2

ที่มา : <http://www.unic.or.jp>

ซึ่งจำนวนเงินบริจาคเพื่อสนับสนุนงบประมาณประจำของสหประชาชาติของญี่ปุ่นนั้นจะเห็นได้ว่ามีจำนวนมากกว่าเงินบริจาคของสมาชิกถาวรคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ¹ อีก 4 ประเทศที่เหลือคือ รัสเซีย อังกฤษ ฝรั่งเศส และจีน นี่มีส่วนให้ญี่ปุ่นต้องการเข้าเป็นสมาชิกสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ซึ่งญี่ปุ่นเคยเข้าเป็นสมาชิกชั่วคราวของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติมาแล้ว 10 ครั้งคือ

ครั้งที่ 1	1958-1959	ครั้งที่ 2	1966- 1967
ครั้งที่ 3	1971-1972	ครั้งที่ 4	1975- 1976
ครั้งที่ 5	1981- 1982	ครั้งที่ 6	1987- 1988
ครั้งที่ 7	1992- 1993	ครั้งที่ 8	1997-1998
ครั้งที่ 9	2005- 2006	ครั้งที่ 10	2009 – 2010

การเข้าเป็นสมาชิกชั่วคราวของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติมากถึง 10 ครั้งย่อมแสดงให้เห็นว่าญี่ปุ่นได้รับการยอมรับในสายตาสมาชิกสหประชาชาติ ในปี 1993 ญี่ปุ่น

¹ จำนวนสมาชิกของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ประกอบด้วยสมาชิกถาวร 5 ประเทศคือ สหรัฐอเมริกา รัสเซีย อังกฤษ ฝรั่งเศส จีน และสมาชิกชั่วคราวอีก 10 ประเทศที่จะหมุนเวียนกันไป โดยมีระยะเวลาเป็นสมาชิกครั้งละ 2 ปี โดยไม่เป็นสองวาระติดต่อกัน

เสนอให้มีการปฏิรูปคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ โดยเฉพาะในเรื่องจำนวนที่นั่งของสมาชิกถาวร โดยญี่ปุ่นเสนอให้

1. เพิ่มที่นั่งสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ซึ่งหลังการเปลี่ยนแปลงแล้วควรมีที่นั่งไม่เกิน 20 ที่นั่ง
2. ควรมีการเพิ่มจำนวนสมาชิกชั่วคราวเพื่อให้ทุกภูมิภาคมีตัวแทนอยู่ในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ
3. ควรให้การพิจารณาเป็นพิเศษแก่ผู้แทนของภูมิภาคที่ยังขาดหายไปในการเพิ่มที่นั่งของสมาชิกชั่วคราว
4. ควรมีมาตรการที่จะควบคุมดูแลและปรับปรุงวิธีการทำงานของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเพื่อให้มีความโปร่งใสในการทำงาน

ซึ่งแม้ว่าญี่ปุ่นจะบริจาคเงินจำนวนมากให้แก่สหประชาชาติ แต่จำนวนเงินบริจาคก็ไม่ได้เป็นเหตุผลที่ทำให้ญี่ปุ่นต้องการเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ แต่การที่ญี่ปุ่นได้เริ่มส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกไปปฏิบัติการกิจร่วมกับสหประชาชาติไม่ว่าจะเป็นการรักษาสันติภาพ ที่มีความชัดเจนตั้งแต่ปี 1992 เป็นต้นมา หรือการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เพื่อมนุษยธรรมในต่างประเทศนั้นเป็นอีกผลหนึ่งที่ญี่ปุ่นได้แสดงตนชัดเจนว่าเพื่อต้องการเข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของผณิตา ไชยสร (2547, น.99) ที่ว่า การเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาสันติภาพพร้อมกับกองกำลังสหประชาชาติ อาจสร้างความชอบธรรมให้ญี่ปุ่นเรียกร้องที่นั่งถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติด้วย ซึ่งทราวยแก้ว ทิพากร (2004) กล่าวว่า การที่ญี่ปุ่นเสนอตัวเข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติตั้งแต่ปี 1994 ด้วยเหตุผลดังนี้

1. ประเทศญี่ปุ่นดำเนินนโยบายต่างประเทศบนพื้นฐานของหลักการของสหประชาชาติอย่างเคร่งครัดมาตลอด
2. ประเทศญี่ปุ่นไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ และจะเป็นประเทศสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติประเทศแรกที่ไม่ีอาวุธนิวเคลียร์
3. ปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นได้บริจาคเงินอุดหนุนกิจการของสหประชาชาติมากกว่าอีก 4 ประเทศสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ

4. ขณะนี้ประเทศญี่ปุ่นได้เริ่มส่งกองกำลังป้องกันตนเองของตนออกมาร่วม

ปฏิบัติการรักษาสันติภาพในบางกรณีแล้ว ยังให้ความช่วยเหลือในการเสริมสร้างสันติภาพในประเทศผู้รับความช่วยเหลือหลังจากการยุติความรุนแรง การที่ญี่ปุ่นเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพต่าง ๆ และการเป็นผู้บริจาคเงินสนับสนุนงบประมาณสหประชาชาติมากเป็นอันดับ 2 ของโลก รวมทั้งการเข้าเป็นสมาชิกชั่วคราวของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติมากถึง 10 ครั้ง ก็เป็นเหตุผลที่ทำให้ญี่ปุ่นเริ่มแสดงความต้องการเข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ

ซึ่งจากผลการสำรวจมติประชาชนเกี่ยวกับการเข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ตั้งแต่ปี 1994 -2008 พบว่าประชาชนมากกว่าร้อยละ 50 เห็นด้วยกับการเข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ โดยในช่วงปี 2003 - 2006 นั้นเปอร์เซ็นต์ของคนที่เห็นด้วยค่อย ๆ เพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 60 โดยส่วนใหญ่แล้วให้เหตุผลว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศที่บริจาคเงินแก่สหประชาชาติจำนวนมาก แต่กลับไม่ได้เข้าร่วมตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญ นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังเป็นประเทศที่ไม่ได้ครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสันติภาพของโลก และญี่ปุ่นยังเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจประเทศหนึ่งของโลก จึงควรมีสถานีเข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ การที่ญี่ปุ่นแสดงความต้องการเข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยที่นายโคอิซุมิ นั้น อาจเกิดจากการที่ญี่ปุ่นไม่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การดำเนินนโยบายของนายโคอิซุมิที่มีลักษณะเป็นชาตินิยมนั้นก็เพื่อสร้างคะแนนนิยมในหมู่ประชาชนญี่ปุ่นให้เพิ่มมากขึ้น ญี่ปุ่นต้องการเข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ญี่ปุ่นจึงได้ส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมในการบูรณะและฟื้นฟูอิรัก แม้จะมีความเสี่ยงจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับกองกำลังป้องกันตนเอง แต่การส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกไปก็เพื่อแสดงให้เห็นนานาชาติเห็นว่าญี่ปุ่นพร้อมที่จะร่วมรับผิดชอบต่อกิจกรรมต่างๆในสังคมโลก ในเดือนกันยายน 2004 นายกรัฐมนตรีจุนอิชิโร โคอิซุมิยังได้กล่าวต่อที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติเพื่อให้รับญี่ปุ่นเข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ การเรียกร้องที่นี้ถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาตินี้ แม้ว่าสหประชาชาติไม่ได้ออกกฎเกณฑ์ที่บังคับให้ญี่ปุ่นต้องขยายบทบาทด้านการทหารเพื่อเข้าเป็นสมาชิกถาวร แต่การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองด้วยการออกไปปฏิบัติการร่วมกับสหประชาชาติก็สามารถสร้างความชอบธรรมในการเรียกร้องตำแหน่งดังกล่าว การส่งกองกำลังป้องกันตนเองไปอิรักนี้ส่วนหนึ่งก็เพื่อต้องการเสียงสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาในเรื่องที่ญี่ปุ่นต้องการเข้าเป็นสมาชิกถาวรดังกล่าว

4.5 ผลการปฏิบัติงานของกองกำลังป้องกันตนเองในอิรัก

ตารางที่ 13

สรุปภาพรวมผลงานของกองกำลังป้องกันตนเอง

	กองกำลังป้องกันตนเอง ภาคพื้นดิน	กองกำลังป้องกัน ตนเองทางทะเล	กองกำลังป้องกัน ตนเองทางอากาศ
สถานที่ ปฏิบัติงาน	1. ทางตอนใต้ของอิรัก 2. คูเวต	อ่าวเปอร์เซีย	คูเวต
ระยะเวลา	1. ม.ค. 04 – ก.ค. 06 2. มิ.ย. 06 – ก.ย. 06	ก.พ. 04 – เม.ย. 04	ธ.ค. 03 – ก.พ. 09
จำนวนทหาร (คน)	1. ประมาณ 600 2. ประมาณ 100	ประมาณ 330	ประมาณ 210
ขอบข่าย งานหลัก	การแพทย์ การขนส่งน้ำ การบูรณะและปรับปรุง สาธารณูปโภค	ขนส่งรถยนต์ในพื้นที่ ปฏิบัติงานของกอง กำลังภาคพื้นดิน	ขนส่งอุปกรณ์ยังชีพที่ เกี่ยวข้องกับการ บูรณะและฟื้นฟู

4.5.1 ความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมฟื้นฟูอิรักของกองกำลังป้องกันตนเอง

หลังจากภารกิจการบูรณะและฟื้นฟูอิรักของกองกำลังป้องกันตนเองสิ้นสุดลง รัฐบาลญี่ปุ่นได้เปิดเผยในสมุดปกขาวป้องกันประเทศ 2007 ว่าสาเหตุที่ทำให้การบูรณะและฟื้นฟูอิรักของกองกำลังป้องกันตนเองประสบความสำเร็จในอิรัก มีดังนี้

1. รัฐบาลเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอิรัก และส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่เหมาะสม รวมทั้งการปฏิบัติงานในพื้นที่ดังกล่าวสนองตอบความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ทันท่วงที
2. มีสวัสดิการที่เหมาะสมและมีการบริการในการให้คำปรึกษาสำหรับเจ้าหน้าที่ของกองกำลังป้องกันตนเองที่เข้าไปปฏิบัติภารกิจในพื้นที่ดังกล่าวได้
3. เจ้าหน้าที่ของกองกำลังป้องกันตนเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนท้องถิ่น รวมทั้งการลงพื้นที่พบประชาชนท้องถิ่นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เหมาะสม
4. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับกองกำลังจากประเทศอื่น ๆ ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เดียวกัน

โดยมีการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชนในซามาวาห์ รวมทั้งการแสดงความ
 คิดเห็นจากประเทศอื่น ๆ เกี่ยวกับผลการปฏิบัติการของกองกำลังป้องกันตนเอง ดังนี้

ความคิดเห็นจากอิรัก

เดือนมิถุนายน 2006 หลังจากรัฐบาลญี่ปุ่นตัดสินใจถอนทหารออกจากอิรัก
 นายกรัฐมนตรีนูรี อัล มาลิกี (Nouri al-Maliki) ได้มีการพูดคุยกับนายกรัฐมนตรีจุนอิจิโร โคอิซูมิ
 ทางโทรศัพท์ โดยนายกรัฐมนตรีมาลิกีได้กล่าวแสดงความขอบคุณสำหรับภารกิจของกองกำลัง
 ป้องกันตนเอง รวมทั้งการสนับสนุนของญี่ปุ่นที่มีต่ออิรักในด้านการสนับสนุนรัฐบาลอิรัก
 นอกจากนี้นายกรัฐมนตรีของอิรักยังได้กล่าวอีกว่าภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเองนั้นสร้างความ
 ความประทับใจต่อประชาชนชาวอิรักด้วย

นอกจากการพูดคุยกับนายกรัฐมนตรีโคอิซูมิแล้ว วันที่ 12 มีนาคม 2007
 นายกรัฐมนตรีมาลิกี ยังได้ส่งจดหมายแสดงความขอบคุณถึงนายกรัฐมนตรีอาเบะ ชินโซ
 (นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น) โดยกล่าวถึงภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศว่าเป็น
 ภารกิจที่มีความสำคัญต่อการสนับสนุนภารกิจของสหประชาชาติ และของกองกำลังจากประเทศ
 อื่น ๆ ในการบูรณะและฟื้นฟูอิรัก ในจดหมายนายกรัฐมนตรีของอิรักยังแสดงความต้องการที่จะให้
 ญี่ปุ่นขยายเวลาการปฏิบัติการของกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศในอิรักออกไปอีก

นอกจากนี้มุมมองของชาวอิรักอีกด้านต่อการเข้าร่วมบูรณะและฟื้นฟูอิรักของญี่ปุ่น
 นั้นมองว่าญี่ปุ่นเป็นเสมือนกับเป็นตัวกลางของรัฐบาลสหรัฐฯ และอังกฤษในการลบภาพพจน์ที่
 เลวร้ายของทหารทั้งสองประเทศ ทหารอิรักเองต้องตกอยู่ในสภาวะที่จำยอมให้ทหารจากต่างชาติ
 เข้ามารักษาความมั่นคงและความเรียบร้อยภายในประเทศ การที่กองกำลังป้องกันตนเองเข้าไปใน
 อิรักในสภาพที่ไม่ถืออาวุธเพื่อทำร้ายประชาชน จึงได้รับการต้อนรับจากประชาชนเป็นอย่างดี

ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนชาวซามาวาห์ที่สำรวจในเดือนสิงหาคม
 2006 ซึ่งจัดทำโดยหนังสือพิมพ์อุรุก (Uruk) ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของซามาวาห์ ร่วมกับ
 หนังสือพิมพ์อาซาฮีเกี่ยวกับภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเองในซามาวาห์พบว่า ร้อยละ 70 เห็น
 ว่าภารกิจในอิรักของกองกำลังป้องกันตนเองเป็นเรื่องที่ดี และร้อยละ 67 เห็นว่าสิ่งที่ทำลงไปนั้นมี
 ประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น ตัวอย่างคำขอบคุณจากชาวซามาวาห์ เช่น หมอประจำโรงพยาบาลซา
 มาวาห์ อายุ 30 ปี คนหนึ่งได้กล่าวแสดงความขอบคุณต่อกองกำลังป้องกันตนเองในการจัดหา
 อุปกรณ์ และเครื่องมือทางแพทย์ ครูคนหนึ่งโรงเรียนในเขตซามาวาห์กล่าวขอบคุณสำหรับการ
 ฟื้นฟูโรงเรียน รวมทั้งการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนของกองกำลังป้องกันตนเองด้วย

ซึ่งจะพบว่าปฏิกริยาตอบรับเกี่ยวกับภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเองในอิรักนั้นมี แต่ด้านบวก การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนอิรักใน 2004¹ นั้นมากกว่าร้อยละ 80 ของ ประชาชนให้การต้อนรับกองกำลังป้องกันตนเอง แต่ในทางกลับกันผลการสำรวจกลับลดลงเหลือ เพียงร้อยละ 73 เมื่อสิ้นสุดภารกิจในอิรัก แม้จะดูว่าสถิติการเห็นด้วยของประชาชนยังอยู่ในระดับที่ สูง แต่หากมองปัญหาหรือสาเหตุที่ทำให้สถิติลดลงมานั้นจะพบว่าเกิดจากความผิดหวังของ ประชาชนชาวซามาวาห์ที่มีต่อการจัดการปัญหาของกองกำลังป้องกันตนเอง ผลการสำรวจความ คิดเห็นของประชาชนในคำถามที่ว่า “คุณคาดหวังอะไรจากกองกำลังป้องกันตนเอง” พบว่า มากกว่าร้อยละ 40 ต้องการ การจัดการเกี่ยวกับระบบไฟฟ้า และอีกร้อยละ 20 ต้องการให้เกิดการ จ้างงาน และต้องการน้ำสะอาด (Kyodo Tsushin, 2006) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ประชาชนท้องถิ่น ต้องการจากกองกำลังป้องกันตนเองนั้นเน้นหนักไปทางด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งจากผลการ สัมภาษณ์ยังแสดงให้เห็นอีกว่าไฟฟ้า การจ้างงาน และน้ำสะอาดเป็นปัญหาใหญ่ที่ประชาชนต้องการ ให้มีการจัดการอย่างเร่งด่วน Keiko Sakai (2007) กล่าวว่าสิ่งที่ประชาชนท้องถิ่นต้องการคือการ คือโรงไฟฟ้า โรงจ่ายน้ำ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีอยู่ในแบกแดด บัสราห์ และเมืองใหญ่อื่น ๆ ในอิรัก กองกำลังป้องกันตนเองก็ไม่สามารถจัดการทั้งหมดที่ประชาชนต้องการได้ แม้จะมีการจัดการ ระบบจัดส่งน้ำก็ตาม ทำให้คนท้องถิ่นตระหนักว่ากองกำลังป้องกันตนเองไม่ใช่ฮีโร่ที่ช่วยเหลือพวกเขาให้พ้นจากสภาพที่เลวร้าย มุซันนาเป็นเมืองที่ถูกทอดทิ้ง และกองกำลังป้องกันตนเองก็เป็น เพียงส่วนหนึ่งของบรรดาทหารที่เข้ามาครอบครองอิรัก

นอกจากนี้ยังสามารถเข้าใจความคาดหวังของชาวอิรักผ่านสื่อมวลชนอิรักตอบบทบาท ของกองกำลังป้องกันตนเองได้จากบทความที่ตีพิมพ์ในช่วงเวลาที่ส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าไป ในอิรัก เช่น “ญี่ปุ่นจะสร้างโรงเรียน 271 โรงเรียนในซามาวาห์ บัสราห์ และเมืองอื่นๆ” (al-Mutamar, 2004) “ญี่ปุ่นจะลงทุนในโครงการอุตสาหกรรมน้ำมันของอิรักหลังการถ้อยแถลงอันน่าใจ (al-Dustur, 2004) “ญี่ปุ่นเตรียมฝึกอบรบคนงาน” (al-Qasim al-Mushtarok, 2004) แม้หลังการ ประกาศถอนกองกำลังป้องกันตนเองออกจากอิรัก สื่อมวลชนอิรักยังเสนอข่าวความคาดหวังทาง

¹ การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนชาวซามาวาห์และเมืองใกล้เคียงซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากกองกำลังป้องกันตนเอง โดยหนังสือพิมพ์อาซาฮีร่วมกับหนังสือพิมพ์อูรุก (Uruk Newspaper) ในวันที่ 19-22 พฤศจิกายน 2004 จากผู้ถูกสำรวจที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 1125 คน นอกจากนี้ยังมีผลการสำรวจของหนังสือพิมพ์อาซาฮี ร่วมกับหนังสือพิมพ์ซามาวาห์ (al-Samawah Newspaper) ซึ่งจัดทำขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันร่วมอยู่ด้วย

เศรษฐกิจต่อ เช่น การก่อสร้างถนน สะพานในซามาวาห์ การก่อสร้างโรงไฟฟ้า ท่าเรือ รวมถึงระบบการชลประทาน (Keiko Sakai, 2007) สมาชิกสภาจังหวัดมุกชันนา คนหนึ่งกล่าวว่า สิ่งที่เราต้องการหลักๆ เช่นการก่อสร้างโรงไฟฟ้า หรือระบบบำบัดน้ำเสีย แต่เจ้าหน้าที่ของกองกำลังป้องกันตนเองนั้นทำได้เพียงความช่วยเหลือทางการแพทย์ หรือเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา หากภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเองสามารถทำเรื่องใหญ่ๆ เช่นนั้นได้ ระดับการสนับสนุนคงจะสูงกว่านี้อีก (Asahai Shimbun, 2004) ซึ่งจะเห็นได้ว่าความคาดหวังของชาวอิรักยังมุ่งประเด็นไปที่ความช่วยเหลือของรัฐบาลญี่ปุ่นในโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ หรือการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมบริเวณเมืองใหญ่ ซึ่งความต้องการดังกล่าวเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเอง ที่ถูกจำกัดอยู่เพียงแค่ระดับการบูรณะและฟื้นฟูเท่านั้น

ภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเองในซามาวาห์นั้น แม้จะทำให้ประชาชนพอใจในระดับหนึ่ง แต่ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อกองกำลังป้องกันตนเองนั้นอยู่ในระดับสูง เสี่ยงสะท้อนในด้านความผิดหวังของชาวอิรักไม่ได้ถูกนำเสนอข่าวต่อประชาชนญี่ปุ่น แต่ถึงกระนั้น รัฐบาลญี่ปุ่นก็รับทราบ และเสนอความช่วยเหลือในอีกด้านผ่านการให้เงินช่วยเหลือ รวมทั้งเงินกู้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของอิรัก จึงมีคำกล่าวว่ญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือแบบ “Two wheels a cart” ถึงแม้ความคาดหวังของชาวซามาวาห์ที่มีต่อกองกำลังป้องกันตนเองจะไม่ได้การสนองตอบอย่างเต็มที่ แต่ชาวซามาวาห์ก็ยังขอบคุณญี่ปุ่นสำหรับการมีส่วนร่วมของกองกำลังป้องกันตนเอง และคาดหวังความช่วยเหลืออื่น ๆ ของญี่ปุ่นผ่าน ODA

ความคิดเห็นจากสหประชาชาติ

จากจดหมายที่ส่งถึงนายกรัฐมนตรีอาเบะ ชินโซในเดือนมีนาคม 2007 โดยนายบัน คี มูน (Ban Ki Moon) เลขาธิการสหประชาชาติที่แสดงความขอบคุณสำหรับภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศ โดยกล่าวว่าการขนส่งเสบียงและอุปกรณ์อื่น ๆ ทางอากาศนั้นเป็นเรื่องจำเป็นที่จะช่วยให้การทำงานของสหประชาชาติและกองกำลังอื่น ๆ ในอิรักนั้นเป็นไปด้วยความราบรื่น นอกจากนี้ยังได้ขอให้มีการขยายระยะเวลาปฏิบัติการของกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศออกไปอีก

ความคิดเห็นจากสหรัฐอเมริกา และซาอุดีอาระเบีย

ประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช ได้กล่าวขอบคุณต่อนายกรัฐมนตรีจูนอิลีโร โคอิซุมิ ในการพบปะหารือเมื่อเดือนมิถุนายน 2006 สำหรับภารกิจในการบูรณะและฟื้นฟูในอิรักและอัฟกานิสถาน รวมทั้งภารกิจสนับสนุนอื่น ๆ ที่มีต่อกองทัพสหรัฐในมหาสมุทรอินเดีย นอกจากนี้ นางคอนโดลีซ่า ไรซ์ (Condoleezza Rice) ก็แสดงความคิดเห็นว่าภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเองนั้นมีประโยชน์ต่อประชาชนชาวอิรักมากเช่นเดียวกัน โดยกล่าวขอบคุณต่อญี่ปุ่นสำหรับ

ภารกิจดังกล่าวเมื่อเดือนกรกฎาคม 2004 ส่วนมกุฎราชกุมาร สุลต่าน บิน อับดุลอาซิซ (Crown Prince Sultan Bin Abdul Aziz) ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้นำทางทหารของซาอุดีอาระเบียก็ได้แสดงความเห็นต่อภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเองไปในทิศทางเดียวกับสหรัฐอเมริกา

ความคิดเห็นของชาวญี่ปุ่น

ผลการสำรวจความคิดเห็นของชาวญี่ปุ่นที่จัดทำโดยสำนักงานคณะรัฐมนตรี ในหัวข้อเกี่ยวกับ “การสำรวจความคิดเห็นเป็นกรณีพิเศษเกี่ยวกับภารกิจการบูรณะและฟื้นฟูอิรักของกองกำลังป้องกันตนเอง”¹ ในประเด็น ดังนี้

1. การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเองในอิรักพบว่า ประชาชนรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการไปปฏิบัติภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเองร้อยละ 90.8 โดยรับทราบข่าวสารจากโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และนิตยสาร มากตามลำดับ
 2. การประเมินเกี่ยวกับภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดินพบว่าร้อยละ 71.5 ประเมินว่าการปฏิบัติภารกิจดังกล่าวเป็นสิ่งที่ดี และร้อยละ 22.6 ประเมินว่าเป็นเรื่องไม่สมควรปฏิบัติภารกิจดังกล่าว โดยผู้ที่ประเมินว่าเป็นสิ่งที่ดีนั้นให้เหตุผลมากที่สุด 4 ลำดับดังนี้
 - (1) เพราะภารกิจดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อชาวอิรัก
 - (2) เพราะปฏิบัติภารกิจสำเร็จโดยปลอดภัยและไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการสู้รบ
 - (3) เพราะนานาชาติประเมินว่าดี
 - (4) เพราะเป็นประโยชน์สำหรับการรักษาสันติภาพและความมั่นคงของญี่ปุ่น
- ส่วนเหตุผลของผู้ที่คัดค้านนั้น 4 ลำดับแรกให้เหตุผลว่า
- (1) เพราะเป็นการดำเนินรอยตามสหรัฐอเมริกา
 - (2) เพราะสถานการณ์ในอิรักยังไม่ปลอดภัย ทำให้กองกำลังป้องกันตนเองอาจจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการสู้รบ

¹ การสำรวจในหัวข้อดังกล่าวทำการสำรวจเป็นกรณีพิเศษโดยสำนักงานคณะรัฐมนตรี ช่วงวันที่ 21 กันยายน – 1 ตุลาคม 2006 จากประชาชนทั่วประเทศที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปจำนวน 3000 คน โดยมีผู้ตอบแบบสำรวจกลับคืนสำนักงานคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 1811 คน คิดเป็นร้อยละ 60.4

(3) เพราะไม่เห็นด้วยกับการส่งกองกำลังป้องกันตนเองไปปฏิบัติการ
รักษาสันติภาพในต่างประเทศ

(4) เพราะมีความเป็นไปได้สูงที่ญี่ปุ่นจะไปพัวพันกับการก่อการร้าย

3. ความคิดเห็นต่อภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดินเกี่ยวกับ
ผลประโยชน์ของภารกิจต่อชาวอิรัก พบว่าร้อยละ 68.4 เห็นว่ามีประโยชน์ในเรื่อง
ของการส่งน้ำมากที่สุด รองลงมาคือ ความช่วยเหลือด้านการแพทย์ ร้อยละ 62.3
การซ่อมแซมถนน ร้อยละ 56.3 การบูรณะและฟื้นฟู รวมทั้งปรับปรุง
สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ร้อยละ 42.2
4. ระดับการรับรู้เกี่ยวกับภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศ พบว่าการ
รับรู้ข่าวสารของประชาชนเกี่ยวกับภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศ
ที่ยังคงดำเนินต่อไปหลังการถอนกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดินกลับญี่ปุ่น
นั้นใกล้เคียงกับการไม่รับรู้ คือ รับรู้ร้อยละ 52.1 ไม่รับรู้ร้อยละ 45.9 ซึ่งแตกต่าง
จากการรับรู้ข่าวสารของกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดินเป็นอย่างมาก ซึ่ง
สอดคล้องกับที่กล่าวมาแล้วว่าข่าวสารการปฏิบัติการของกองกำลังป้องกัน
ตนเองทางอากาศนั้นปรากฏน้อยมาก ภารกิจส่วนใหญ่เป็นภารกิจลับ ดังนั้นจึงไม่
น่าแปลกหากการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศจะน้อย
กว่าภาคพื้นดิน รวมทั้งมีระดับจำนวนของการรับรู้ใกล้เคียงกับจำนวนที่ไม่รับรู้
5. ทักษะคติเกี่ยวกับภารกิจความร่วมมือรักษาสันติภาพในต่างประเทศ โดยสำรวจใน
คำถามที่ว่า นอกเหนือจากการร่วมบูรณะและฟื้นฟูอิรักแล้ว คิดว่าควรเข้าร่วมใน
ภารกิจที่เกี่ยวกับการต่อต้านการก่อการร้าย การรักษาสันติภาพหรือไม่ พบว่าร้อย
ละ 74.8 เห็นว่าควรเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพ ส่วนร้อยละ 16.1 เห็นว่า
ไม่ควรเข้าร่วม

ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากผลสำรวจประชามติของชาวอิรัก และความคิดเห็นจาก
ประเทศอื่น ๆ ส่วนใหญ่พึงพอใจกับการปฏิบัติงานของกองกำลังป้องกันตนเองในอิรัก สำหรับชาว
ญี่ปุ่นแล้ว พบว่าในระยะแรกนั้นมีเปอร์เซ็นต์ของผู้คัดค้านมากกว่าผู้สนับสนุน ด้วยเหตุผลด้าน
ความปลอดภัยในอิรักเป็นเหตุผลสำคัญ แต่เมื่อตรวจสอบผลสำรวจหลังสิ้นสุดภารกิจของกองกำลังป้องกัน
ตนเองภาคพื้นดินโดยไม่มีการสูญเสีย พบว่าแม้จะคัดค้านการส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกไป
แต่ประชาชนก็พอใจในผลงาน และเห็นว่าสิ่งที่ทำลงไปนั้นเป็นเรื่องที่ดี การเข้าร่วมบูรณะและฟื้นฟู
อิรักโดยภาพรวมเมื่อพิจารณาจากความคิดเห็นของทั้งชาวอิรัก สหประชาชาติ สหรัฐอเมริกา และ

ชาวญี่ปุ่นถือว่าประสบความสำเร็จ เพราะในเดือนมีนาคม ปี 2007 หน่วยฝึกกำลังพลซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นที่ค่ายกองกำลังป้องกันตนเองโคมาคาโด (Komakado) ในเขตชิซึโอกะ (Shizuoka) ซึ่งหน่วยฝึกแห่งนี้ถูกจัดตั้งเพื่อเตรียมบุคลากรในการเข้าร่วมปฏิบัติการในระดับนานาชาติในอนาคต